

Kirsi Shahidehnia

## **Terveystarkastukseen osallistumisen seuranta ja tuen tarpeen selvittäminen Kainuun opiskeluterveydenhuollossa**



Terveydenhoitaja (AMK)

Syky 2017



KAJAANIN  
AMMATTIKORKEAKOULU  
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES



## Tiivistelmä

**Tekijä(t):** Shahidehnia Kirsi

**Työn nimi:** Terveystarkastuksiin osallistumisen seuranta ja tuen tarpeen selvittäminen Kainuun opiskeluterveydenhuollossa

**Tutkintonimike:** Terveystarkastaja (AMK)

**Asiasanat:** Opiskeluterveydenhuolto, terveys, opiskelija, tukeminen.

Valtioneuvosto antoi vuonna 2009 asetuksen koskien neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä ennaltaehkäisevää suun terveydenhuoltoa. Asetuksella pyrittiin turvaamaan kyseessä olevien asiakasryhmien terveystarkastusten suunnitelmallisuus ja yhtenäisyys kunnallisessa terveydenhuollossa. Keskeisenä muutoksena on esimerkiksi opiskeluterveydenhuollon opissa (2006) annettujen suositusten muuttuminen kuntia sitoviksi velvoitteiksi.

Terveystarkastukset tulee järjestää siten, että erityisen tuen tarve havaitaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ja tarvittava tuki järjestetään viiveettä (Wiss, Frantsi-Lankia, Koskinen & Saaristo 2012, 27.) Asetus velvoittaa terveydenhuollon henkilöstöä selvittämään myös määräaikaisista terveystarkastuksista pois jäävien tuen tarvetta (Valtioneuvoston asetus 338/2011, 5 §). Kuntien omavalvonnalla tulee lisäksi seurata tarkastuksista pois jäävien lukumäärää sekä pois jäännin syitä. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2012, 16, 38.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten toisen asteen opiskelijoiden määräaikaisten terveystarkastusten toteutumista seurataan, sekä kuinka tarkastuksista pois jääneiden tuen tarve saadaan selvitettyä. Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda ilmi tietoa, jonka avulla Kainuun opiskeluterveydenhuolto voi luoda yhtenäisen käytännön terveystarkastuksesta pois jäävien toisen asteen opiskelijoiden tuen tarpeen selvittämiseksi. Tutkimustehtäväni ovat: Miten opiskelijaterveydenhuollon toisen asteen opiskelijoiden määräaikaisten terveystarkastusten toteutumista seurataan? Millä keinoilla opiskelijaterveydenhuollon määräaikaisten terveystarkastusten ulkopuolelle jäävien toisen asteen opiskelijoiden tuen tarve selvitetään ja millaista tukea toisen asteen opiskelijoille tarjotaan?

Opinnäytetyöni on toteutettu laadullisella tutkimusotteella. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastattelut toteutettiin opiskeluterveydenhuollon toimipisteissä yksilö- ja ryhmähaastatteluina. Teemahaastatteluilta kartoitettiin sekä henkilö- että toimipistekohtaisia toimintatapoja tilanteissa, joissa opiskelija ei tule määräaikaista terveystarkastusta varten varatulle vastaanottoajalle. Haastattelun teema-alueet muodostuivat tutkimustehtävien pohjalta. Aineisto on analysoitu induktiivisella sisällönanalyysillä. Analyysiyksiköt muodostuivat osittaisista tai kokonaisista lauseista sekä ajatuskokonaisuuksista. Sisällönanalyysillä muodostui kaksi yläluokkaa, jotka ovat terveystarkastusten toteutumisen seuranta sekä opiskelijan tuen tarpeen selvittäminen ja yksilöllisen tuen tarjoaminen.

Tulosten perusteella Kainuun opiskeluterveydenhuollon tarkastuksista pois jääminen on harvinaista. Opiskelijalistojen seuraaminen ja siihen manuaalisesti tehdyt merkinnät koettiin käytännöllisimmäksi tavaksi seurata terveystarkastuksesta pois jäävien määrää sekä sitä, kuka ei ollut käynyt tarkastuksessa. Terveystarkastuksesta pois jäämisen syyn selvittäminen koettiin tärkeänä, ja kieltäytyminen huolta herättävänä. Huolen herättyä opiskelija pyrittiin tavoittamaan mahdollisimman nopeasti, ja hänen tuen tarveaan selvitettiin monialaisen yhteistyön avulla. Koulun henkilökunta muodostaa tärkeimmän tuen tarpeen selvittämisen verkoston. Tarvittaessa otetaan yhteyttä myös alaikäisen opiskelijan vanhempiin kokonaistilanteen selvittämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksen velvoitteet toteutuvat Kainuun alueen opiskeluterveydenhuollossa hyvin. Tuen tarpeiden ilmetessä tarjotaan monipuolista tukea opiskelijan hyvinvoinnin edistämiseksi.

## Abstract

**Author(s):** Shahidehnia Kirsi

**Title of the Publication:** Monitoring Health Check Attendance and Studying the Need for Support within Kainuu Student Health Service

**Degree Title:** Bachelor of Health Care, Public Health Nursing

**Keywords:** student health care, health, student, support

In 2009, the government issued a decree on childcare, school and student health care and preventive oral health care. The purpose of the decree was to ensure the design and integrity of the health checks provided for these customer groups within municipal health care. One of the key reforms was the recommendations issued in the 2006 Student Health Care Guide to municipalities as binding obligations.

Health checks should be arranged so that the need for special support is detected as early as possible and necessary support is provided without delay. The decree also obliges healthcare professionals to investigate the need for support among those students who do not attend regular health checks. In addition, municipalities are obliged to monitor the number of people not attending health checks and reasons for non-attendance.

The purpose of this thesis was to explore how the implementation of upper secondary school students' regular health checks was monitored and how the need for support among those students who did not attend health checks was investigated. The aim was to provide information that could be used by Kainuu Student Health Service to establish a model for examining the need for support among upper secondary school students not attending health checks. The research tasks were the following: how the implementation of upper secondary school students' regular health checks was monitored; what means were used to investigate the need for support among upper secondary school students not attending regular health checks provided by Kainuu Student Health Service; and what kind of support was offered to upper secondary school students.

The material for this qualitative thesis was collected using semi-structured theme interviews conducted in student health care receptions as individual and group interviews. The theme interviews were used to map both individual and reception-based approaches to situations where a student did not attend a regular health check. Themes for the interviews were based on the research tasks. The material was analyzed by inductive content analysis. The analysis units consisted of partial or complete sentences and thought entities. The content analysis resulted in two superordinate classes: follow-up of health check-ups and examining the need for support among upper secondary school students and related provision of individual support.

Based on the results, not attending regular health checks provided by Kainuu Student Health Service is quite rare. Monitoring student lists and making manual markings on the lists were considered the most practical way to monitor the number of students who missed health checks and students who had not attended health checks. Determining the cause for non-attendance was considered important and refusal worrisome. When concern was raised, the staff tried to reach the student as soon as possible and the need for support was assessed through multi-professional cooperation. The school staff constitutes the most important network for the assessment of students' need for support. If necessary, contact will also be made with the parent of an underage student to clarify the overall situation.

The obligations of the decree on childcare, school and student health care and preventive oral health care are well-implemented in Kainuu Student Health Service. If a need for support arises, a variety of different types of support is available to promote the wellbeing of the student.

## Sisällys

1	Johdanto .....	1
2	Opiskeluterveydenhuolto nuoren tukena .....	3
	2.1 Opiskeluterveydenhuolto Suomessa .....	3
	2.2 Nuoruus elämänvaiheena .....	5
3	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävät .....	11
4	Opinnäytetyön toteutus .....	12
	4.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu .....	12
	4.2 Aineiston analysointi .....	13
5	Tulokset .....	16
	5.1 Terveystarkastuksista pois jäävien opiskelijoiden määrän seuranta .....	16
	5.2 Tuen tarpeen selvittäminen sekä yksilöllisen tuen tarjoaminen.....	18
6	Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset .....	22
7	Pohdinta.....	25
	7.1 Eettisyys.....	25
	7.2 Luotettavuus .....	27
	7.3 Ammatillinen kasvu .....	28
	7.4 Jatkotutkimusaiheet .....	30
	Lähteet.....	31

## Liitteet

Liite 1. Saatekirje haastateltaville

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Liite 3. Aineiston analysointi

## 1 Johdanto

Kainuun alue muodostuu kahdeksasta kunnasta. Kainuun kunnat asukkaiden määrän mukaan suurimmasta pienimpään lueteltuna ovat Kajaani, Sotkamo, Kuhmo, Suomussalmi, Paltamo, Puolanka, Hyrynsalmi ja Ristijärvi. Asukkaiden määrä koko alueella on noin 75 000 henkilöä. (Tilastokeskus 2017a.)

Valtioneuvosto antoi vuonna 2009 asetuksen koskien neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä ennaltaehkäisevää suun terveydenhuoltoa. Asetuksella pyrittiin turvaamaan kyseessä olevien asiakasryhmien terveystarkastusten suunnitelmallisuus ja yhtenäisyys kunnallisessa terveydenhuollossa. (Valtioneuvosto 380/2009.) Asetusta täsmennettiin (338/2011) terveydenhuoltolain voimaan astumisen jälkeen. Keskeisenä muutoksena on esimerkiksi opiskeluterveydenhuollon oppaassa (2006) annettujen suositusten muuttuminen kuntia sitoviksi velvoitteiksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 7).

Kainuussa oli vuoden 2016 lopussa noin 4 700 neuvolaikäistä, eli 0 - 6 -vuotiasta lasta. Peruskouluikäisiä, 7 - 15 -vuotiaita oli noin 6 700. Peruskoulun jälkeisiin opintoihin siirtyneitä, eli 16 - 19 -vuotiaita nuoria oli noin 3 100. (Tilastokeskus 2017b.) Neuvolatoiminnan, kouluterveydenhuollon sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut koskevat noin viidennestä koko Kainuun alueen väestöstä. Asetuksen tavoitteena on ehkäistä lasten, nuorten ja heidän perheidensä syrjäytymistä sekä kaventaa terveystarpeita (Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012, 7).

Valtioneuvoston asetus velvoittaa terveydenhuollon henkilöstöä toteuttamaan terveystarkastukset kaikille lapsille ja nuorille asetuksessa määriteltynä ajankohtina. Terveydenhuollon henkilöstöllä tarkoitetaan tässä tapauksessa terveydenhoitajia, kättilöitä, jotka työskentelevät esimerkiksi äitiysneuvolassa, lääkäreitä sekä suun terveydenhoitoa toteuttavia henkilöitä. Terveystarkastukset tulee järjestää siten, että erityisen tuen tarve havaitaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ja tarvittava tuki järjestetään viiveettä (Wiss, Frantsi-Lankia, Koskinen & Saaristo 2012, 27.) Erityistä tuen tarvetta aiheuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi oppimisvaikeudet, mielenterveys- tai päihdeongelmat tai vaikeudet toimeentulossa nuorella itsellään tai hänen perheellään (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 13). Asetuksen mukaisen toiminnan mahdollistamiseksi ja henkilöstöresurssien täydentämiseksi kuntien saamia valtionosuuksia on korotettu vuodesta 2011 lähtien (Wiss ym. 2012, 26.)

Asetus velvoittaa terveydenhuollon henkilöstöä selvittämään myös määräaikaisista terveystarkastuksista pois jäävien tuen tarvetta (Valtioneuvoston asetus 338/2011, 5 §). Alle 18-vuotiaiden kohdalla on syytä huomioida myös opiskelijan perheen tilanne (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 13). Kuntien omavalvonnalla tulee lisäksi seurata tarkastuksista pois jäävien lukumäärää sekä pois jäännin syitä. Opiskeluterveydenhuollon toteuttaminen oli Valviran systemaattisen arvioinnin kohteena vuonna 2014. (Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012, 16, 38.)

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä järjestää opiskeluterveydenhuollon Kajaanissa, Sotkamossa, Kuhmossa, Suomussalmella sekä Paltamossa. (Kainuun sote.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten toisen asteen opiskelijoiden määräaikaisien terveystarkastusten toteutumista seurataan, sekä millaisilla keinoilla tarkastuksista pois jääneiden opiskelijoiden tuen tarve saadaan selvitettyä.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda ilmi tietoa, jonka avulla Kainuun opiskelijaterveydenhuolto voi luoda yhtenäisen käytännön terveystarkastuksesta pois jäävien toisen asteen opiskelijoiden tuen tarpeen selvittämiseksi.

## 2 Opiskeluterveydenhuolto nuoren tukena

### 2.1 Opiskeluterveydenhuolto Suomessa

Opiskeluterveydenhuollon palveluiden piiriin kuuluu suuri osa 15 - 19-vuotiaiden ikäluokasta, joten ennaltaehkäisyn näkökulmasta vaikuttamismahdollisuudet ovat erityisen hyvät. Kaikki opiskelijat kattava terveystarkastuskäytäntö parantaa mahdollisuuksia löytää oireilevat nuoret varhain ja tukea heitä terveessä itsenäistymisessä. Opiskeluterveydenhuollossa vanhempien rooli vähenee, ja nuoren oma vastuu asioidensa hoitamisessa kasvaa. Perheen merkitys opiskelijan hyvinvointia vahvistavana tai heikentävänä tekijänä tulee kuitenkin aina ottaa huomioon. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 10,14.)

Opiskeluterveydenhuolto turvaa maksuttomien ennaltaehkäisevien palveluiden jatkuvuutta neuvolatoiminnan ja kouluterveydenhuollon jälkeen. Ehkäisevien palveluiden lisäksi se sisältää sairaanhoidollisten palveluiden yhtenäisen kokonaisuuden sekä ympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta huolehtimisen. Opiskeluterveydenhuollon palvelut kattavat toisen ja korkea-asteen koulutuksen. Toiminnan tavoitteena on tukea ja edistää opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia sekä ylläpitää opiskelukykyä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 3, 21.)

Opiskelijaterveydenhuollon selvityksen mukaan ensimmäisenä opiskeluvuonna tehtävät terveystarkastukset ovat toteutuneet hyvin. Alkavien opiskelijoiden tarkastukset toteutuivat 90 %:ssa lukioista ja 97 %:ssa ammatillisista oppilaitoksista. Valviran valvontaohjelman valmistelua varten tehdyssä seurantakyselyssä kävi kuitenkin ilmi, että vuonna 2011 vain 46 % terveyskeskuksista oli tehnyt suunnitelman siitä, miten tarkastuksista poisjäävien tuen tarvetta selvitetään. Yleisimpiä tapoja tällöin olivat vastaanotolle kutsuminen, puhelinkeskustelut ja yhteistyö opiskelijahuoltoryhmän kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 25 - 26.) Tarkastuksista pois jääneillä voi olla keskimääräistä enemmän tuen tarpeita tai asioita, jotka vaativat jatkoselvittelyä. Siksi onkin erityisen tärkeää kiinnittää huomiota nuoren, ja myös alaikäisen opiskelijan perheen, tilanteeseen silloin, kun tarkastukseen ei syystä tai toisesta osallistuta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 26; Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto 2012, 34.)

Toisen asteen opiskeluterveydenhuollossa suositeltu henkilöstömitoitus on yksi kokonais-terveydenhoitaja 600 - 800 opiskelijaa kohden. Opiskeluterveydenhuollon selvityksen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 22) mukaan henkilöstömitoitukset (arvioituna



ylemmän rajan, 1 terveydenhoitaja / 800 opiskelijaa, mukaan) toteutuivat 63 %:ssa lukiosta ja 46 %:ssa ammatillisista oppilaitoksista. Keskimäärin lukion terveydenhoitajalla oli vastuullaan 895 opiskelijaa. Ammatillisissa oppilaitoksissa tilanne oli huonompi, sillä keskimäärin yhden terveydenhoitajan vastuulla oli 1061 opiskelijaa.

Terveystarkastuksilla pyritään opiskelijoiden hyvinvointia uhkaavien ongelmien varhaiseen havaitsemiseen, mutta resurssien riittämättömyys vaikeuttaa havaittujen ongelmien hoitamista. Suurimpana haasteena opiskeluterveydenhuollon toiminnalle ja palveluiden järjestämiselle koettiin resurssivaje (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 30, 36.)

Opiskeluterveydenhuollon toimintaa säätelevät keskeisimmin terveydenhuoltolaki (1326/2010), valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ennaltaehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009 ja 338/2011), lukiolaki (629/1998) ja laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998). Kuntien vastuu opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä perustuu terveydenhuoltolakiin. Opiskelijoiden terveyspalvelut ovat osa kunnallista perusterveydenhuoltoa.

Lainsäädäntöä on opiskeluterveydenhuollon osalta jouduttu tiukentamaan, jotta tasa-arvo ja yhtenäisyys palveluiden saavutettavuudessa vahvistuisivat. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä suun terveydenhuollosta tuli voimaan vuonna 2011. Asetuksessa määritellään määräaikaisten terveystarkastusten ajankohdat neuvolassa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Asetuksessa säädetään myös lääkärin, terveydenhoitajien ja muun terveydenhoitohenkilöstön velvollisuudesta seurata terveystarkastuksesta poisjäävien määrää, pois jäännin syitä sekä selvittää terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarve. Asetuksen toimeenpanon tueksi sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi soveltamisohjeen perusteluineen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009).

Uusi oppilas- ja opiskeluhuoltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Lakiin on koottu hajallaan olleita säädöksiä koskien oppilas- ja opiskelijahuoltoa, opiskeluhuoltotyön kirjaamista sekä henkilötietojen käsittelyä ja salassapitoa. Uutta sisältöä ovat opiskeluhuollon järjestämisestä ja menettelytapoja koskevat säännökset. Lailla halutaan keskittää opiskeluhuoltoa ennaltaehkäisevään koko opiskeluyhteisön hyvinvointia edistävään toimintaan. Myös huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön sekä opiskelijoiden osallisuuden edistäminen kuuluu lain tavoitteisiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, 3 - 4.)

## 2.2 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruus voidaan jakaa eri vaiheisiin, joiden kuluessa nuori muuttuu sekä ulkoiselta että sisäiseltä olemukseltaan. Kehitys etenee ulkoa sisälle päin, fyysinen kehitys kulkee psyykkisen edellä (Aaldberg & Siimes 1999, 60). Tärkeimpiä kehitystehtäviä nuoruusvuosien aikana ovat vanhemmista irrottautuminen ja itsenäistyminen, muuttuvan kehon hyväksyminen ja oman seksuaalisuuden jäsentäminen sekä yksilöllisen identiteetin muodostaminen (Aaldberg & Siimes 1999, 56; Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 1999, 24-25; Vuorinen 1998, 201).

Nuoruus on lapsuuden ja aikuisuuden välinen ajanjakso, jonka ominaispiirteitä ovat voimakkaat fyysiset ja psyykkiset muutokset sekä itsenäistyminen (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2010, 124). Aalberg & Siimes (1999) määrittelevät nuoruuden sijoittuvan 12 ja 22 ikävuoden välille. Nuorisolaki määrittelee nuoriksi alle 29-vuotiaat. Nuoruuden katsotaan alkavan puberteettikehityksen käynnistymisestä (Aaldberg & Siimes 1999, 56; Vuorinen 1998, 203; Nurmi ym 2010, 125). Ajanjakson päättymisen määrittely sen sijaan riippuu pitkälti siitä, määritelläänkö nuoruus fyysisen ja psyykkisen nopeimman kehityksen vai aikuisen roolin omaksumisen näkökulmasta (Nurmi ym. 2010, 125).

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2013 koko maassa oli noin 170 800 ammatillisen perustutkinnon opiskelijaa. Heistä 15 - 19-vuotiaita oli 76,5 %. Kainuussa ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevia oli 2 300, joista kyseessä olevaan ikäluokkaan kuuluvia oli 86 %. (Suomen virallinen tilasto: Ammatillinen koulutus.)

Lukiossa opiskelevia nuoria oli koko maassa 95 405 ja Kainuussa noin 1500 (Suomen virallinen tilasto: Lukiokoulutus). Lukiossa opiskelevien ikäjakauma poikkeaa huomattavasti ammatillisessa oppilaitoksessa olevista. Vuoden 2012 tietojen mukaan lukiolaisista yli 95 % oli 15 - 20-vuotiaita. (Suomen virallinen tilasto: Oppilaitosten opiskelijat ja tutkinnot.)

Opiskelu toisella asteella ajoittuu keski- ja myöhäisnuoruuteen, jolloin suurimmat tunnekuohut ovat tasaantuneet ja nuori alkaa hyväksyä uuden identiteettinsä (Aaldberg & Siimes 1999, 57-58, Vuorinen 1998, 202). Peruskoulun jälkeen nuoret elävät itsenäistymisen aikaa. Yhdeksännen luokan lopulla tehty valinta jatko-opinnoista on useimmille ensimmäinen oma ja merkittävä, koko elämään vaikuttava päätös. Valinnan seurauksena voi olla muutto toiselle paikkakunnalle, ja nuori joutuu nopeasti ottamaan paljon vastuuta omista asioistaan. Suurin osa toisen asteen opiskelijoista asuu vielä kotona. Lukiolaisiin

verrattuna huomattavasti suurempi osa ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista asuu itsenäisesti, usein toisella paikkakunnalla kuin vanhempansa (Hämäläinen, Juutilainen & Hellstén 2007, 38).

Omilleen muuttamisen yhteydessä nuori saa kokea aivan uudenlaista vapautta omien valintojen tekemiseen. Esimerkiksi lisääntynyt alkoholin käyttö, tupakointi ja epäterveelliset ravitsemustottumukset ovat helposti seurausta valinnanvapaudesta ilman riittävää ymmärrystä oman terveyden vaalimisen merkityksestä. Tässä elämänvaiheessa nuori tarvitseekin erityisen vahvan ja toimivan tukiverkoston selviytyäkseen itsenäistymisen tuomista haasteista ja voidakseen tehdä terveyttä ja hyvinvointia tukevia valintoja. Yhteistyössä terveydenhoitajan kanssa toimivat mm. lääkäri, psykologi ja kuraattori.

Suurimmat uhat nuoren terveelle kehitykselle tuo perheen epäonnistuminen turvallisten rajojen asettamisessa sekä puutteellinen tai kontrolloiva kasvatustyyli. Ongelmia voi tulla, mikäli nuori joutuu ottamaan kehitystasoonsa nähden liian paljon vastuuta itsestään ja tekemisistään ilman, että vanhemmat valvovat nuoren toimintaa. Toisena ääripäänä kehityksen esteeksi muodostuvat sellaiset rajat, jotka tukahduttavat nuoren mahdollisuudet tehdä omia valintoja ja ottaa vastuuta valinnoistaan. (Aaldberg & Siimes 1999, 99, 101-103; Nurmi ym. 2010, 146.) Parhaimman kasvualustan nuori saa silloin, kun vanhemmat osoittavat hyväksyntää ja positiivisia tunteita sekä valvovat asetettujen rajojen noudattamista. Tällainen kasvatustyyli ja läheiset suhteet vanhempiin suojaavat nuorta silloinkin, jos ongelmia kasaantuu tai kaveripiirissä on haitallisia vaikutteita. (Nurmi ym. 2010, 147.)

Peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten sekä lukiolaisten ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien terveydestä kerätään vertailukelpoista tietoa kouluterveyskyselyllä. Vuoteen 2011 saakka kysely on lähetetty samalle alueelle joka toinen vuosi. Vuodesta 2013 lähtien kysely toteutetaan samanaikaisesti koko maassa. Peruskouluista tietoa on vuodesta 1996 lähtien ja lukioista vuodesta 1999 lähtien. Ammattikouluissa kysely on toteutettu valtakunnallisesti vasta vuodesta 2008 alkaen. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Sosiaali- ja terveysministeriön tekemän selvityksen mukaan valtaosa opiskelijoista voi hyvin. Lukiolaisten tupakointi on vähentynyt, ja liikkuminen vapaa-ajalla lisääntynyt. Kuitenkin terveydentilassa on myös paljon huolenaiheita, esimerkiksi runsas alkoholin käyttö ja kannabiskokeilujen lisääntyminen. Opiskelijahuollon palveluita ei kuitenkaan ole ollut tasapuolisesti tarjolla alueellisesti ja oppilaitoskohtaisesti. Lisäksi ammattioppilaitoksissa ja lukioissa opiskelevien terveyserot ovat merkittäviä; ammattiin opiskelevien terveys ja elämäntavat ovat lukiolaisia heikommat. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 14.)

Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien osuus ammatillisissa oppilaitoksissa on huomattavasti lukiolaisia suurempi. Erityisesti tytöillä ero on huomattava. Lukio-laistyttöjen koettu terveys on parantunut, sen sijaan ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien tyttöjen tilanne on pysynyt tasaisena. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Liikunnan määrässä on suuri ero lukio-opiskelijoiden ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien välillä. Vapaa-ajalla korkeintaan tunnin liikkuvia ammattikoululaisia on noin kaksinkertaisesti lukiolaisiin verrattuna. Tyttöjen liikkuminen on kuitenkin lisääntynyt poikien liikunnan määrän pysyessä samalla tasolla. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Alle puolet toisen asteen opiskelijoista syö kaikkia aterianosia koululounaalla. Tuloksissa ei ole juurikaan eroa oppilaitosten välillä, tosin molemmissa lukiolaisten ryhmissä monipuolisen lounaan syövien määrä on vähentynyt. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Myös energiajuomien käyttämisessä kouluaikana on selkeä ero sukupuolten välillä. Sekä lukiolaisilla että ammattiin opiskelevilla pojilla energiajuomien käyttö on yleisempää. Makeisten syöminen koulussa vähintään kerran viikossa on ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilla yleisempää lukiolaisiin verrattuna. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Päivittäinen tupakointi on ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilla noin neljä kertaa yleisempää kuin lukioissa. Lukiolaisten tupakointi on puolittunut vuoden 2005 tasosta, myös ammattikoulussa opiskelevien tupakointi on vähenemään päin. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Nuuskan käyttö on pojilla lisääntynyt huomattavasti sekä lukioissa että ammatillisissa oppilaitoksissa. Vuonna 2005 (ammatillisissa oppilaitoksissa vuonna 2009) päivittäin nuuskasi 1 % pojista, vuoden 2013 kyselyyn vastanneista jo lähes 10 % ilmoitti käyttävänsä nuuskaa päivittäin. Tyttöissä nuuskaa käyttäviä ei ole kyselyissä ollut. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b;

Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Alkoholin käyttö on yleisempää ammatillisissa oppilaitoksissa kuin lukioissa. Tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa itsensä juo ammattikoululaisista noin 40 %. Lukioissa vastaava osuus on pojilla noin puolet, tytöillä vähemmän. Humalajuominen on pysynyt tasaisena. Vähintään pieniä määriä viikoittain käyttää ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista pojista joka neljäs, muissa ryhmissä osuus on alle 10 %. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Lukiolaispojista alkoholia ei käytä ollenkaan kolmannes, tytöistä 26 %. Raittiiden määrä molemmissa ryhmissä on lisääntynyt. Tupakkaa korkeintaan kerran kokeilleita lukiolaispojista oli 59 %, tytöistä 57 %, määrät lisääntyneet. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista pojista alkoholia ei käytä ollenkaan 22 %, tytöistä 13 %. Raittiiden määrä molemmissa ryhmissä on lisääntynyt. Tupakkaa korkeintaan kerran kokeilleita pojista oli 40 %, määrä lisääntynyt tasaisesti, tytöistä 28 %, määrä pysynyt tasaisena. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Huumekokeilut olivat yhtä yleisiä toisen asteen opiskelijoilla oppilaitoksesta riippumatta. Poikkeuksen muodostivat kuitenkin ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat tytöt, joilla huume-kokeiluja oli kaksinkertaisesti. Poikien kokeilut ovat vaihdelleet, tyttöjen lisääntyneet sekä lukioissa että ammatillisissa oppilaitoksissa. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Masentuneen mielialan vuoksi ammattiauttajan tuen hakeminen oli lähes yhtä yleistä lukiolaisilla kuin ammatillista tutkintoa suorittavilla. Sen sijaan sukupuolten välillä oli eroa: apua hakeneita tyttöjä oli noin kolme kertaa enemmän poikiin nähden. Määrät ovat pysyneet tasaisena. Noin kolmannes lukiolaisista vietti viikonloppuiltojaan niin, etteivät vanhemmat olleet tietoisia heidän olinpaikastaan. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista tytöistä lähes 40 % viettää viikonloppuiltojaan niin, etteivät vanhemmat tiedä heidän olinpaikkaansa, pojista lähes puolet. (Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a;

Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a; Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b.)

Nuorten vaikeista elämäntilanteista puhuttaessa tutkimuksissa ja selvityksissä käytetään usein syrjäytymisen käsitettä. Syrjäytymistä käsitteenä on vaikea määritellä. Usein kyseessä on ongelmien kokonaisuus, jonka seurauksena on putoaminen tuottavan yhteiskunnan tai normatiivisten käyttäytymismallien ulkopuolelle. (Myrskylä 2012, 2.)

Tyypillisesti syrjäytymiskehityksen taustalla ovat ongelmat lapsuuden perheessä. Syrjäytymisriskiä lisäävät esimerkiksi koulutuksen puute tai useat opintojen keskeyttämiset, työttömyys, mielenterveysongelmat, runsas päihteiden käyttö tai perheen rikkonaisuus nuoren kehitystä vaarantavan kasvatustyylin lisäksi. Yksittäiset riskitekijät vaikuttavat merkittävästi toisiinsa, jolloin useampi riskitekijä moninkertaistaa syrjäytymisen riskiä. Tällöin voidaan puhua ongelmien tai pahoinvoinnin kasautumisesta. Hankaluudet voivat ilmetä koulunkäynnissä, sosiaalisissa suhteissa tai käyttäytymisessä. Nuori voi ajautua huonoon seuraan irrottautuessaan tuen ja valvonnan puuttuessa lapsuudenkodistaan liian varhain. (Rönkä 1997, 9, 13.)

Syrjäytymisriskiä kasvattava ongelmien vyyhti voi kasaantua ulkoisten tai sisäisten tekijöiden sekä näiden yhteisvaikutuksesta. Ulkoisia tekijöitä ovat huonojen olosuhteiden ketjuuntuminen ja yhteiskuntaan sitovien tekijöiden heikentyminen, esimerkiksi koulutuksen ulkopuolelle jääminen. Ongelmien kasautumista edistäviä sisäisiä tekijöitä ovat mm. heikko itsetunto, huono elämänhallinnan tunne ja toistuvat epäonnistumisen kokemukset. Stressi ja elämän kriisit voivat nopeuttaa ongelmien kasautumista ja syrjäytymisprosessia. (Rönkä 1997, 9 - 10.) Keskittymis- ja motivaatio-ongelmien vuoksi koulutus voi jäädä perustasolle, ja ilman koulutusta työllistymismahdollisuudet heikkenevät (Myrskylä 2012, 14).

Syrjäytymiskehityksen käännekohtiksi voivat muodostua esimerkiksi seurustelun aloittaminen tai muutto toiselle paikkakunnalle. Sisäisten voimavarojen kasvu, ulkoisten olosuhteiden muuttuminen tai ongelmallisista tilanteista irtautuminen voi lisätä tunnetta elämän mielekkyydestä ja tätä kautta antaa uutta motivaatiota pyrkiä elämässä eteenpäin. Myös yksilölliset suojaavat tekijät, esimerkiksi onnistumisen kokemuksia tuottavat harrastukset tai läheiset suhteet isovanhempiin, auttavat selviytymään vaikeista elämäntilanteista. (Rönkä 1997, 18.)

Polarisaatio on käsite, joka liittyy läheisesti syrjäytymiseen. Yhteiskuntamme on ajautunut tilanteeseen, jossa pahoin- ja hyvinvoinnin ääripäät korostuvat. Polarisaatiosta puhutta-

essa tarkoitetaan sitä, että yhdessä ääripäässä olevat yksilöt voivat paremmin kuin koskaan, samalla kun toinen pieni osa väestöä voi entistä huonommin. Huonosti voiva väestönosa kärsii yhä suuremmista, vaikeammista ja pidempään jatkuneista ongelmista, jotka kuormittavat yksilön itsensä lisäksi myös koko yhteiskuntaa. Ääripäiden väliin jää suurin osa väestöstä. (Eräranta & Autio 2008, 8.) Ongelmien ennaltaehkäisystä on 2000-luvulla puhuttu paljon, silti nykyisessä yhteiskunnassa liian suurta osaa resursseista tarvitaan edelleen korjaavaan työhön.

### 3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävät

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten toisen asteen opiskelijoiden määräaikaisten terveystarkastusten toteutumista seurataan, sekä kuinka tarkastuksista pois jääneiden tuen tarve saadaan selvitettyä.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda ilmi tietoa, jonka avulla Kainuun opiskelijaterveydenhuolto voi luoda yhtenäisen käytännön terveystarkastuksesta pois jäävien toisen asteen opiskelijoiden tuen tarpeen selvittämiseksi.

Tutkimustehtäväni ovat:

1. Miten opiskelijaterveydenhuollon toisen asteen opiskelijoiden määräaikaisten terveystarkastusten toteutumista seurataan?
2. Millä keinoilla opiskelijaterveydenhuollon määräaikaisten terveystarkastusten ulkopuolelle jäävien toisen asteen opiskelijoiden tuen tarve selvitetään sekä millaista tukea toisen asteen opiskelijoille tarjotaan?



## 4 Opinnäytetyön toteutus

### 4.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Toteutin opinnäytetyöni kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä ja aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Laadullinen tutkimusmenetelmä mahdollistaa kokonaiskuvan saamisen tarkasteltavasta ilmiöstä (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 57). Opinnäytetyössäni pyrin tuomaan esille eri toimipisteissä työskentelevien terveydenhoitajien kokemuksia terveystarkastusten toteutumisesta ja opiskelijoiden tuen tarpeen selvittämisestä.

Teemahaastattelussa teema-alueet ovat kaikille haastateltaville samat, eli kyseessä on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48), jossa tarkoituksena on etsiä vastauksia tutkimustehtäviin (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 97). Haastattelut toteutettiin opiskeluterveydenhuollon toimipisteissä yksilö- ja ryhmähaastatteluina. Teemahaastatteluilla kartoitettiin sekä henkilö- että toimipistekohtaisia toimintatapoja tilanteissa, joissa opiskelija ei tule määräaikaistarkastukseen. Teema-alueet muodostuivat tutkimustehtävien pohjalta. Haastattelurungon teema-alueet olivat määräaikaista terveystarkastuksista pois jääneiden opiskelijoiden määrän ja pois jäämisen syiden seuranta sekä terveystarkastuksesta pois jääneiden opiskelijoiden tuen tarpeen selvittäminen. Teemahaastattelurungossa (Liite 2) on esitetty teema-alueet sekä tarkentavat kysymykset.

Teemahaastattelu voi edetä vapaasti, jolloin keskeiset kysymykset esitetään yksilöllisessä järjestyksessä tilanteen mukaan (Vilkkä 2005, 101-102). Kysymyksiä voidaan tarvittaessa avata, kysyä uudestaan ja väärinkäsitykset oikaista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Kaikki haastattelut tehtiin samaa haastattelurunkoa käyttäen. Haastattelut etenivät teemojen mukaisesti, ja samat kysymykset esitettiin kaikille haastateltaville. Haastattelujen aikana tarkensin kysymyksiä tarvittaessa.

Haastattelun päämääränä on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Opinnäytetyöni kuvaa terveystarkastusten toteutumista sekä tuen tarpeen selvittämisen käytäntöjä, joten ilmeinen valinta tiedonantajiksi olivat Kainuussa työskentelevät opiskeluterveydenhoitajat.

Tarkoitukseni oli haastatella kaikkia Kainuun toisen asteen opiskeluterveydenhuollossa työskenteleviä terveydenhoitajia. Tämä oli perusteltua, koska vakiintuneiden ja ohjeistettujen toimintatapojen puuttuessa käytännöissä saattoi olla poikkeamia toimipisteiden välillä. Yhden paikkakunnan opiskeluterveydenhoitajaan en saanut yhteyttä haastatteluajan sopimista varten, ja kaksi haastattelua epäonnistui äänityksessä tapahtuneiden teknisten ongelmien vuoksi. Toisen näistä haastatteluista tein uudestaan samaa teemahaastattelu-runkoa käyttäen myöhemmin, toinen jäi pois aineistosta. Aineisto koostui siis kolmesta erillisestä haastattelusta, joista yksi oli ryhmähaastattelu ja kaksi muuta yksilöhaastattelua.

Haastattelut toteutin toimipistekohtaisesti, jolloin samaan haastatteluun osallistuivat kussakin toimipisteessä työskentelevät toisen asteen opiskelijoiden terveystarkastuksia toteuttavat terveydenhoitajat. Haastattelupaikka oli rauhallinen työ- tai taukotila. Tilassa tai haastattelutilanteessa ei ollut mitään häiriötekijöitä, vaan haastattelut saatiin tehtyä rauhallisessa ympäristössä. Kaikki haastattelut äänitettiin sanelulaitteella digitaaliseen muotoon. Äänenlaadun parantamiseksi käytin erillistä, nauhuriin liitettävää mikrofontia, joka sijoitettiin haastateltavien lähelle. Haastattelut kestivät 20-25 minuuttia. Haastatteluista aiheutuneista kustannuksista ja matkakuluista vastasin itse.

Haastattelujen välillä oli muutama kuukausi aikaa terveydenhoitajien kesälomien ja toimipisteiden suljettuina olemisen vuoksi. Haastattelut toteutuivat vuoden 2014 toukokuussa ja elokuussa. Uusintahaastattelun epäonnistuneen äänityksen vuoksi toteutin tammi-kuussa 2015.

#### 4.2 Aineiston analysointi

Induktiivisella lähestymistavalla pyritään luomaan aineistoon pohjautuva teoreettinen kokonaisuus, kun tutkittavasta aiheesta on vain vähän tai hajanaista tietoa. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 135). Analyysin prosessi etenee kolmivaiheisesti sen jälkeen, kun aineistosta on karsittu pois epäolennaiset asiat. Aineiston alkuperäiset ilmaisut redusoidaan eli pelkistetään, jotta löydetään tutkimustehtävien kannalta olennainen tieto. Pelkistetyt ilmaisut klusteroidaan eli lajitellaan kategorioittain, jotka luokitellaan ala- ja yläluokkiin. Viimeisessä vaiheessa aineisto abstrahoidaan eli luodaan käsitteitä. Käsitteellistämisen avulla saadaan vastaukset asetettuihin tutkimustehtäviin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-112.) Opinnäytetyöni on toteutettu laadullisella tutkimusotteella, ja aineiston

analysoin induktiivisella sisällönanalyysillä alla olevan taulukon mukaisesti (Taulukko 1). Liitteessä 3 on esitettyä aineiston analyysi kokonaisuudessaan vaiheittain kuvattuna.

Pelkistetty ilmaus	Ryhmittely	Alaluokka	Yläluokka
Pelkän tietokoneen avulla ei voi seurata tarkastuksesta pois jääviä	Seuranta tietokoneen avulla ei onnistu	Tarkastukseen osallistumattomien opiskelijoiden määrän seuranta	Terveystarkastusten toteutumisen seuranta
Tietokoneen ohjelmistoilla ei voi tehdä tilastoja käymättä jääneistä opiskelijoista			
Opiskelijalistojen hyödyntäminen	Manuaalinen seuranta		
Tarkastuksessa käyneiden merkitseminen opiskelijalistaan			
Terveystarkastajan oma kirjanpito			
Seuranta tarkastuskutsujen avulla			
Kaikkien ryhmien tarkastamisen jälkeen käymättä jääneiden listaaminen			
Pois jääneiden opiskelijoiden määrä ei ole ongelma	Ei erityistä seurantaa		
Ei tarvetta puuttua tarkastuksesta pois jäämiseen			
Ei tarvetta seurata pois jääneiden määrää			
Uudelleen kutsuminen vähintään kolmesti	Uuden tarkastusajan tarjoaminen	Terveystarkastuksen järjestäminen	
Uuden ajan antaminen kirjallisena			
Uudelleen kutsuminen puhelimitse tai tekstiviestillä			
Uudelleen kutsuminen henkilökohtaisesti			
Uuden ajan tarjoaminen opettajan välityksellä			
Yhteydenotto henkilökohtaisesti	Tarkastuksesta pois jäämisen syyn selvittäminen		
Wilma ei ensisijainen yhteydenottoväline			
Opiskelijan hakeminen luokasta pois jäämisen syyn selvittämiseksi			
Opiskelijan tavoittaminen tavalla tai toisella			
Nopea yhteydenotto opiskelijan jäätyä pois tarkastuksesta			

Taulukko 1

Aineiston analysointi aloitetaan litteroinnilla, eli kuuntelemalla haastattelut ja kirjoittamalla ne auki sana sanalta. Litteroidusta aineistosta jätetään pois sellainen tieto, jolla ei ole merkitystä tutkimustehtävien kannalta. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 108–109.) Haastatteluja kuunnellessani jätin litteroimatta selkeästi epäolennaiset asiat, joita jonkin verran haastatteluiden yhteydessä tuli esille. Epäolennaiset asiat liittyivät kouluterveydenhuoltoon tai

muihin terveydenhoitotyön yleisiin asioihin, jotka eivät kuuluneet opinnäytetyöni aihepiiriin. Litteroin haastattelut tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmalla. Litteroitua aineistoa oli yhteensä 12 sivua.

Induktiivisessa sisällönanalyysissä kategoriat muodostuvat tutkimustehtävien pohjalta aineistosta itsestään aiempien havaintojen, tietojen tai teorioiden sijasta. Analyysiyksikkönä voi olla yksittäinen sana, osittainen tai kokonainen lause tai useampien lauseiden muodostama kokonaisuus. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 136.) Litteroinnin jälkeen valikoin aineistosta kaikki alkuperäisilmaisut, jotka vastasivat jollakin tavalla tutkimustehtävissä asettamiini kysymyksiin. Alkuperäisilmaisut ovat suoria lainauksia litteroiduista haastatteluista, ja analyysiyksiköt osittaisia tai kokonaisia lauseita sekä ajatuskokonaisuuksia. Redusointivaiheessa yksinkertaistin alkuperäisilmaisut pelkistetympään muotoon.

Klusteroinnissa samanlaiset ilmaisut ryhmitellään kategorioihin, jotka nimetään sisältöä kuvaavalla tavalla. Kategorioita yhdistelemällä saadaan alaluokkia, joita yhdistelemällä muodotuu yläluokkia. Ryhmittely tiivistää aineistoa, jolloin tutkittavan ilmiön kuvaaminen mahdollistuu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Aluksi ryhmittelin samankaltaiset pelkistetyt ilmaisut väreittäin ryhmiksi. Ryhmien pohjalta muodostin kategorioita, jotka yhdistin alaluokiksi yhdistävän sisällön mukaan.

Induktiivisen sisällönanalyysin viimeisessä vaiheessa, eli abstrahoinnissa, tutkimuksen kannalta olennaisia tietoja erottelemalla ja valikoimalla muodostetaan teoreettiset käsitteet. Käsitteellistämisen avulla voidaan yhdistää luokituksia, mikäli se on aineiston kannalta mahdollista. Käsitteiden yhdistämisellä saadaan vastaukset tutkimustehtäviin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111–113.) Muodostamistani alaluokista abstrahoin kaksi yläluokkaa, jotka ovat terveystarkastusten toteutumisen seuranta sekä opiskelijan tuen tarpeen selvittäminen ja yksilöllisen tuen tarjoaminen. Yläluokkien käsitteet vastaavat opinnäytetyössäni asettamiini tutkimustehtäviin.

Aineisto tallennettiin nauhurilla digitaaliseen muotoon. Äänitteitä ei missään vaiheessa siirretty tietokoneelle tai millekään muulle laitteelle. Litterointi tehtiin tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmalla ja aineisto analysoitiin tietokoneen taulukko-ohjelmalla. Tekstitiedostot tallennettiin sekä tietokoneelle, että muistitikulle. Tietokone oli suojattu salasanaalla, muistitikku ja ääninauhuria säilytin lukollisessa laatikossa. Sekä ääni- että tekstitiedostot hävitettiin kaikilta laitteilta raportin valmistuttua.

## 5 Tulokset

Opinnäytetyöni aineiston analyysistä muodostui kaksi yläluokkaa. Ensimmäinen on terveystarkastuksista pois jäävien opiskelijoiden määrän seuranta, joka kuvaa opiskeluterveydenhuollon määräaikaisten terveydenhuollon toteutumista sekä pois jäämisen syyn selvittämistä. Toiseksi yläluokaksi muodostui tuen tarpeen selvittäminen sekä yksilöllisen tuen tarjoaminen, joka kuvaa opiskeluterveydenhuollossa työskentelevien terveydenhoitajien toimintamalleja terveystarkastuksesta pois jäävien opiskelijoiden tuen tarpeen selvittämiseen sekä tarvittaessa tuen tarjoamiseen.

### 5.1 Terveystarkastuksista pois jäävien opiskelijoiden määrän seuranta

Kainuun alueella toisen asteen opiskelijoille järjestettävistä määräaikaista terveystarkastuksista pois jääminen oli harvinaista. Vuosittain vain yksittäiset opiskelijat eivät tulleet terveystarkastuksiin. Tarkastuksesta pois jäävien opiskelijoiden määrää ei koettu ongelmalliseksi.

*"...ne on satunnaisia mitkä jää kokonaan tulematta."*

*"...kun se ei oo ongelma niin ei tavallaan oo tarvinnu siihen puuttua eikä seuraila."*

Ensimmäiseltä tarkastusajalta pois jääminen oli yleisempää, ja useimmat tarkastukseen tulematta jääneet opiskelijat tulivat toisen tai kolmannen tarkastuskutsun saatuaan. Syitä poissaoloille olivat useimmiten unohdukset tai äkilliset sairastumiset, jolloin tarkastusaikaa ei muistettu perua.

*"...ensimmäisellä kutsuntakerralla voi olla, että niitä jää enemmän, mutta sitte kun järjestetään se uus aika niin siinä vaiheessa suurin osa sitte tulee."*

Terveystarkastuksista pois jäävien opiskelijoiden määrää seurattiin lähinnä manuaalisesti terveydenhoitajan oman kirjanpidon avulla. Opiskelijalistoihin merkittiin manuaalisesti ne opiskelijat, jotka oli kutsuttu tarkastukseen sekä ne, jotka eivät olleet sovitulle ajalle saapuneet. Tietokoneen ohjelmistoja ei voitu hyödyntää tarkastuksista pois jääneiden määrän seurannassa tai pois jääneiden opiskelijoiden tunnistamisessa.

*"Sinne kun merkkää ruksin niin tietää että nyt tämä ja tämä oppilas on käynyt vastaanotolla."*

Uuden ajan tarjoamisen käytännöissä oli jonkin verran eroavaisuuksia. Useimmiten opiskelijaan otettiin yhteyttä heti tarkastusajalta pois jäämisen jälkeen ja tarjottiin uutta aikaa. Uutta aikaa voitiin tarjota myös automaattisesti ilman erillistä yhteydenottoa opiskelijaan. Toinen käytäntö oli tarkastaa kaikki ryhmät, jonka jälkeen tarkastuksesta pois jääneille annettiin uusi aika terveystarkastukseen joko henkilökohtaisesti tai opettajan välityksellä. Ryhmänohjaajille lähetettiin yhteenveto oman luokan opiskelijoiden terveystarkastuksista, ja tällöin myös tarjottiin uutta aikaa niille, jotka eivät osallistuneet tarkastukseen ensimmäisellä kerralla.

*"...yhteys siihen oppilaaseen jos ei ite oo ottanu mittää yhteyttä, tarjotaan uutta aikaa."*

*"...minä en soittele perrään et jos ne ei tuu, niin sit ne ei tuu ja sitte tarjotaan sitä uutta aikaa..."*

Uutta aikaa tarjottiin monilla eli tavoilla: kirjallisesti, Wilma-ohjelmiston kautta, soittamalla, tekstiviestillä tai henkilökohtaisissa keskusteluissa opiskelijan kanssa.

*"...wilman kautta voi lähettää viestiä, soitan, lähetän tekstiviestin..."*

Opiskelijoita kutsuttiin terveystarkastukseen vähintään kolme kertaa. Sopiva tarkastusaika pyrittiin löytämään yhdessä opiskelijan kanssa.

*"...puolenkymmentähi kertaa sovitaan uusia aikoja jos se ihan selkeesti on semmosta että se aika ei sovi tai hän ei oo muuten niinkun sitä vastaan että tulisko tarkastukseen..."*

Terveystarkastajat toivat esille myös opiskelijan oman vastuun hyvinvoinnistaan ja avun hakemisesta sekä terveystarkastusten vapaaehtoisuuden, jolloin opiskelijaa ei voida velvoittaa osallistumaan terveystarkastukseen.

*"...tietysti jos ei mittää erityistä oo voinnissa tai muuta niin sitten se voi olla että antaa olla. Tai ilmoitetaan opiskelijalle, että ota sitten yhteyttä jos jotaki erityistä tulee."*

## 5.2 Tuen tarpeen selvittäminen sekä yksilöllisen tuen tarjoaminen

Terveystarkastuksista pois jäävien opiskelijoiden tuen tarpeen selvittäminen aloitettiin ottamalla yhteyttä opiskelijoihin, jotka eivät tulleet varatulle ajalle. Samalla selvitettiin syytä tarkastuksesta pois jäämiselle. Yhteydenottoyrityksiä jatkettiin niin kauan, että opiskelija tavoitettiin.

*"...joka tappauksessa mä jotenki niinku selvitän sen itelleni et mikä siinä niinku on syynä että ei oo tullu."*

Tuen tarpeen alkukartoituksessa käytettiin myös terveystarkastuslomaketta, joka annettiin opiskelijoille täytettäväksi. Terveystarkastuslomake kattaa kaikki alueet, joilla voisi olla tuen tarvetta. Kysely on kirjallinen lomake, jossa on sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä terveydentilasta, terveystottumuksista ja elämäntilanteesta. Terveystarkastusta käytettiin läpi terveystarkastuksessa, erityisesti niiltä osin kuin opiskelijan antamat vastaukset antoivat aiheita lähempään tarkasteluun.

*"...ku ne tulee siihen terveystarkastukseen ni meillä on semmonen tietty terveystarkastuslomake, jossa on oikeestaan näiltä elämisen alueilta kaikki mahdolliset..."*

Terveystarkastuksen täyttämisen ajankohta koettiin hieman ongelmalliseksi. Lukuvuoden alussa luokassa täytettynä kyselyt palautuivat hyvin, mutta terveystarkastukseen mennessä osa vastauksista ei pitänyt enää paikkaansa. Mikäli kyselyt toimitettiin suoraan opiskelijoille ja pyydettiin täyttämään ja palauttamaan terveydenhoitajalle, kyselyitä palautettiin vähän. Kyselyn täyttäminen terveystarkastukseen tulon yhteydessä poisti nämä ongelmat, mutta kyselystä ei ollut apua terveystarkastuksesta pois jäävien opiskelijoiden tuen tarpeen arvioinnissa.

*"...alun perin varmaan oli tarkoitus että kaikki ne täyttäis ja sen pohjalta tehtäis sit just se tarpeen arviointi sitte ja katottas ne huolet..."*

Opiskelijan tuen tarvetta selvitettiin yhteistyössä useiden tahojen kanssa. Ensisijainen yhteistyökumppani oli kuraattori, jonka kanssa tehtiin tiiviisti yhteistyötä opiskelijoiden hyväksi. Haastatteluissa ilmeni, että paikoin kuraattori toimi tuen tarpeen alkukartoittajana, jolloin opiskelijoiden huolet ja tuen tarpeet otettiin käsittelyyn heti opiskelujen alkuvaiheissa.

*"...kuraattori tekkee semmosen oman alkuhaastattelun kaikille ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille, käy sen kyselyn läpi ja sitte omalle vastaanotolle niitä opiskelijoita kuttuu..."*

Muita tärkeitä yhteyshenkilöitä opiskelijan tuen tarpeen selvittämisessä olivat ryhmänohjaajat ja opettajat. Opettajat ovat mukana opiskelijoiden arjessa, jolloin heidän on myös mahdollista huomata muutokset opiskelijoiden jaksamisessa ja hyvinvoinnissa.

*"...opettajat paljo huomaa asioita että nyt ois varmaan hyvä käyä jossaki..."*

Oppilashuoltoryhmä koettiin tärkeäksi osaksi opiskelijan tuen tarpeen selvittämistä. Jos opiskelijasta heräsi huolta, tilannetta lähdettiin selvittämään oppilashuoltoryhmässä. Tarpeen mukaan myös terveydenhoitaja tarjosi tukea opiskelijalle.

*"...opettaja ja ne koulun henkilökunta ruppee toimimaan ja sitä kautta sitten tulee terveydenhoitajaki mukkaan."*

Mikäli ilmeni huolta opiskelijan jaksamisesta tai hyvinvoinnista, opiskelija pyrittiin tavoittamaan nopeammin. Myös vanhempiin otettiin nopeammin yhteyttä, mikäli alaikäinen opiskelija kieltäytyi terveystarkastuksesta tai häntä ei tavoitettu.

*"...ne jotka on vielä niinku opiskelujen piirissä ni kyllähän niitä niinku yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa ni metästetään ja jututetaan sitte...sen mukkaan mikä se tilanne on."*

Terveystarkastuksesta pois jääminen koettiin huolta herättäväksi. Toistuva kieltäytyminen tarkastuksesta kertoi joissain tapauksissa puutteellisesta elämänhallinnasta, jolloin myöskään terveydenhuollon palveluita ei koeta hyödylliseksi tai tarpeelliseksi. Monissa tapauksissa terveystarkastuksesta pois jäämisen taustalla oli myös runsaasti poissaoloja. Mikäli poissaolojen taustalla oli terveydellisiä ongelmia, pyrittiin opiskelija saamaan terveydenhoitajan vastaanotolle niiden selvittämiseksi.

*"...ainahan se tietysti herättää tämmöstä niinku huolta, jos ei sitte halua tulla et mistä johtuu..."*

*"...jos kuulostaa että ois ihan selkeesti vaikka poissaolojen taustalla terveydelliset ongelmat niin ilman muuta sitte pittää koittaa saaha vastaanotolle."*



Yrityksistä huolimatta kaikissa tapauksissa opiskelijan tuen tarvetta ei saada selvitettyä terveydenhoitajan toimesta. Syynä siihen voi olla se, ettei opiskelija saavu varatuille tarkastusajoille tai ei halua puhua asioistaan terveydenhoitajan kanssa. Tällöin opiskelija pyrittiin ohjaamaan muiden ammattilaisten, kuten kuraattorin tai psykologin, vastaanotolle tuen tarpeen selvittämiseksi. Myös muualla olevat säännölliset hoitokontaktit huomioitiin, jos opiskelija kieltäytyi tarjotusta tuesta.

*"...nuo yhteistyötahot on semmosia joille niinku sitte tavallaan ohjataan, jos sattuu että ei halua tulla terveydenhoitajan vastaanotolle."*

Viimesijainen taho opiskelijan tuen tarpeen selvittelyssä oli etsivä nuorisotyö. Mikäli opiskelija ei vastannut yhteydenottoihin eikä häntä tavoitettu, kuraattori informoi etsivää nuorisotyötä. Heidän tehtäväkseen jäi selvittää opiskelijan tilanne sekä mahdollinen tuen tarve. Samoin toimittiin silloin, kun opiskelija oli jättäytynyt kokonaan opinnoista pois.

*"...ne jotka jää kokonaan pois opiskelusta ni sitten se, että mitä niille kuuluu, ni sitte se on se kuraattori joka lähettää tosiaan ne etsivät sitte sinne...tekkee sen ilmoituksen niille ja ne sitte hoitaa sen."*

Jos opiskelijan hyvinvoinnista ilmeni huolta, hänelle pyrittiin järjestämään vastaanottoaika ja tarpeen mukaista tukea mahdollisimman nopeasti. Ensimmäisenä opiskelijan tuen tarpeen huomannut aloitti tarvittaessa monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamisen. Asiantuntijaryhmä selvitti yhteistyössä opiskelijan ja tarpeen mukaan hänen vanhempiansa kanssa mahdollista tuen tarvetta ja järjesti tarvittavat palvelut.

*"...kuka sen ongelman huomaa ja on sen oppilaan kanssa tekemisissä ni hän juttelee sen opiskelijan kans mistä tässä nyt on kysymys ja yhdessä mietitään ketä ammatti-ihmisiä siihen sitte otetaan sitä asiaa hoitamaan."*

Opiskelijan avoimuutta pidettiin tärkeänä tuen tarpeen selvittämisessä. Myös opiskelijan oma motivaatio tuen vastaanottamisessa korostui. Toisinaan opiskelijat vähätelivät tuen tarvettaan. Tällöin oli tärkeää, että opiskelijan kanssa tekemisissä olevat huomioivat huolta herättäneitä asioita, ja tarjosivat tukea.

*"...jos opiskelija vähänki on ite motivoitunu, niin kyllä se ainaki tukkee saa."*

Vaikka opiskelija ei osallistuisikaan terveystarkastukseen, terveydenhoitajat varmistivat sen, että opiskelija sai apua sitä tarvitessaan. Poikkeustapauksissa tehtiin myös kotikäyn- tejä, mikäli opiskelijalla ei ollut kontakteja mihinkään hoitavaan tahoon tai huoli mahdollisesta syrjäytymisriskistä kasvoi.

*"Mutta että sit sillä tavalla ei niinkun tavallaan jätetä..."*

*"...jos opiskelija jäis vaikka kottiin ja tietään, ettei oo minkäännäköstä turvaa hänellä, ei oo niinku kontakteja tai on syrjäytymässä, niin kyllähän mä teen kotikäyn-  
tejäki siinä vaiheessa."*

Opiskelijoiden tuen tarve voi vaihdella nopeasti, ja tuen tarvetta arvioitiinkin jatkuvasti kaikkien niiden toimesta, jotka olivat tekemisissä opiskelijan kanssa. Tukea tarjottiin yksilöllisesti tilanteen mukaan, toisinaan tuen tarvetta oli koko opintojen ajan. Tukea tarjoava henkilö saattoi vaihtua tuen tarpeen muuttuessa, jolloin terveydenhoitaja ohjasi opiskelijan esimerkiksi psykologin tai kuraattorin vastaanotolle.

*"Ja toisen asteen ja lukion opiskelijoilla varsinki on niitä aikoja, jolloin tuntuu että ei jaksa ja tulee vähän semmosia lamaannuskausia, että on jotenki niinku stressaavaa opiskella..."*

Tiedon siirtyminen koettiin erittäin tärkeäksi opiskelijan siirtyessä peruskoulusta toisen asteen oppilaitokseen. Erityisesti jos tuen tarvetta on ollut jo aiemmin, tulisi tiedon siirtyä opiskelijan mukana tuen jatkuvuuden turvaamiseksi.

*"...hirmu tärkeä et tavallaan se oppilaitten siirto tänne toiselle asteelle että ne ketkä on sitä ennen hoitanu niin sopisivat sen oppilaan kans et minä otan yhteyttä sinne minne pittää."*

Terveydenhoitajien panoksen lisääminen opinnoissa voisi auttaa opiskelijoita huomaamaan tuen tarpeitaan jo varhaisessa vaiheessa sekä helpottaa avun hakemista ja vastaanottamista. Mielenterveysongelmien yleisyydestä ja mahdollisista opintojen aikana ilmenevistä tuen tarpeista kertominen madaltaisi kynnystä hakea apua jaksamisen ongelmiin. Lisäksi peruselintavoista muistuttaminen koettiin tärkeänä nuorten hyvinvoinnin tukemisessa.

*"...että tavallaan niinku viedä semmosta että on, opiskelu on raskasta ja sitä ja tätä ja tuota voi tulla ja semmonen ja tämmönen asia on yleistä, että ei jaksa..."*

Opiskelijoita pyrittiin rohkaisemaan ottamaan yhteyttä ja hakemaan apua heti, kun omasta jaksamisesta tai voinnista heräsi huolta. Terveydenhoitajan ja muiden opiskelijan hyvinvointia edistävien tahojen palveluita haluttiin tehdä helposti lähestyttäviksi.

*"...siihen suhtautuminen, että miten niitä asioita hoijettas et ei niinkun arasteltais lähteä etteenpäin jos on joku asia..."*

## 6 Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset

Toisen asteen opiskelijoiden terveystarkastukset Kainuun alueella toteutuvat hyvin. Tarkastuksesta pois jääminen on satunnaista, tarkoittaen vuositasolla yksittäisiä opiskelijoita. Eroja lukiolaisten ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien välillä terveystarkastuksiin osallistumisessa ei ilmennyt.

Tilanne ensimmäisen tarkastuskutsun jälkeen ei kerro koko totuutta. Suurin osa ensimmäiseltä tarkastusajalta pois jääneistä tulee uudelle ajalle. Pois jäämisen syy on vain harvoin kieltäytyminen, useimmiten taustalla on varatun ajan unohtaminen tai äkillinen sairastuminen. Opiskelijalistojen seuraaminen ja siihen manuaalisesti tehdyt merkinnät koettiin käytännöllisimmäksi tavaksi seurata terveystarkastuksesta pois jäävien määrää sekä sitä, kuka ei ollut käynyt tarkastuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön (2012, 25-26) laatimassa selvityksessä kävi ilmi, että alle puolet terveyskeskuksista oli tehnyt suunnitelman määräaikaista terveystarkastuksista pois jääneiden tuen tarpeen selvittämiseksi. Haastattelujen aikaan yhtenäistä suunnitelmaa ei ollut olemassa myöskään Kainuun opiskeluterveydenhuollossa.

Terveystarkastuksesta pois jääneille tarjottiin uutta aikaa monilla tavoilla. Uudesta ajasta sovittiin yleisimmin puhelimitse tai tekstiviestillä, jolloin myös ensimmäiseltä ajalta pois jäämisen syyt pyrittiin selvittämään. Uutta aikaa tarjottiin myös kirjallisena joko henkilökohtaisesti opiskelijalle itselleen tai ryhmänohjaajan kautta. Mikäli alaikäinen opiskelija jättäytyi pois toiseltakin tarkastusajalta, otettiin yhteyttä opiskelijan vanhempiin ja selvitettiin asiaa yhteistyössä heidän kanssaan.

Kuten asetuksen toimeenpanoon liittyen julkaistussa soveltamisohjeessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009) tuotiin esille, myös Kainuun opiskeluhuollon terveydenhoitajat kokivat terveystarkastuksista pois jäämisen syyn selvittämisen tärkeänä ja kieltäytymisen huolta herättävänä. Tarkastuksista pois jäämisen taustalla saattaa olla erilaisia ongelmia, jolloin kontaktia terveydenhoidon henkilökuntaan pyritään välttämään tietoisesti tai tiedostamatta. Toisaalta terveydenhoitajat toivat esille terveystarkastukseen osallistumisen vapaaehtoisuuden sekä opiskelijan oman vastuun hyvinvoinnistaan ja jaksamisestaan huolehtimisessa. Mikäli opiskelijan tilanteessa ei ollut mitään erityistä huolta herättävää, mutta hän kieltäytyi terveystarkastuksesta, opiskelijaa ohjattiin ottamaan yhteyttä terveydenhoitajaan tilanteen mahdollisesti muuttuessa.

Ennen terveystarkastusta opiskelijoita pyydettiin täyttämään terveystarkastuslomake, joka on tarkastuksessa käsiteltävistä asioista koostettu kirjallinen lomake. Parhaimmillaan kyselyä voisi hyödyntää tuen tarpeen alkukartoituksessa, jolloin sellaiset opiskelijat, joiden vastauksissa on jotakin huolta herättävää, voitaisiin kutsua terveydenhoitajan vastaanotolle mahdollisimman nopeasti. Käytännössä kyselyn hyödyntäminen oli oletettua vaikeampaa. Kyselyyn vastaamisen aika ja paikka oli vaikea järjestää niin, että kysely palvelisi alkupeleistä tarkoitustaan. Ongelmallisiksi muodostui se, miten kyselyllä saataisiin tieto kaikkien opiskelijoiden tilanteesta, myös niiden jotka jäivät pois tarkastuksesta, sekä miten kyselyn vastaukset olisivat ajan tasalla terveystarkastukseen tullessa.

Opiskelijan tuen tarvetta selvitettiin monialaisen yhteistyön avulla. Koulun henkilökunta muodosti tärkeimmän tuen tarpeen selvittämisen verkoston. Terveydenhoitajan lisäksi kuraattori sekä opettajat olivat tärkeässä roolissa opiskelijoiden tuen tarpeen tunnistamisessa ja tarvittavien palveluiden piiriin ohjaamisessa. Oppilashuoltoryhmässä pohdittiin tarvittavia tukitoimia, mikäli opiskelijan tilanne herätti huolta. Tarpeen mukaan pyydettiin myös terveydenhoitajan arviota. Huolen herättyä opiskelija pyrittiin tavoittamaan mahdollisimman nopeasti. Tarvittaessa otettiin yhteyttä myös alaikäisen opiskelijan vanhempiin kokonaistilanteen selvittämiseksi. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa raportissa (Wiss ym. 2012) korostetaan terveystarkastusten järjestämistä siten, että erityisen tuen tarve havaitaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näin tarvittava tuki voidaan järjestää viiveettä.

Joissain tapauksissa opiskelijan tuen tarve ei selviä terveydenhoitajalle. Syynä tähän voi olla toistuva kieltäytyminen terveystarkastuksesta tai haluttomuus puhua asioistaan terveydenhoitajan kanssa. Tällaisissa tapauksissa vastuu opiskelijan tuen tarpeen selvittämisestä delegoidaan muille ammattilaisille, kuten kuraattorille tai psykologille. Mikäli opiskelija kieltäytyi tarjotusta tuesta, myös muut säännölliset hoitokontaktit otettiin huomioon. Jos opiskelijaa ei tavoiteta eikä tuen tarvetta saada selvitettyä tai opiskelija on jättäytynyt pois opiskelusta, kuraattorin tehtävänä on informoida etsivän nuorisotyön työntekijöitä tilanteesta. Tällöin tuen tarpeen selvittäminen jää heidän tehtäväkseen.

Opiskelijan tilanteen ja tuen tarpeen selvittämisen aloittaa se, jolla herää huoli opiskelijan hyvinvoinnista. Ensimmäisenä huolenaiheen havainnut voi olla terveydenhoitaja, opettaja tai kuraattori. Opiskelijan kanssa lähdetään selvittämään mahdollisia ongelmia tai elämän kuormittavia tekijöitä. Tarvittaessa kootaan monialainen ryhmä hoitamaan opiskelijan asioita.

Tuen tarpeen selvittämisessä ja avun tarjoamisessa tärkeää on opiskelijan avoimuus ja valmius puhua asioistaan sekä motivaatio ongelmien selvittelyyn. Toisinaan opiskelijat vähätelivät avun tarvettaan. Tällöin tärkeäksi koettiin opiskelijan kanssa tekemisissä olevien toiminta, huolen aiheiden esille tuominen sekä avun tarjoaminen. Tuen tarpeen vaihtelu opintojen aikana oli tyypillistä, joten opiskelijan tuen tarvetta arvioitiinkin jatkuvasti. Erityisesti opettajat ovat tärkeitä opiskelijan tilanteen seuraamisessa ja havainnoinnissa. Tukea tarjottiin yksilöllisen tarpeen mukaan ja sen henkilön taholta, joka pystyi olemaan parhaiten avuksi kulloisessakin tilanteessa.

Opiskelijan hyvinvoinnin kannalta tärkeäksi koettiin tiedon siirtyminen oppilaitoksen vaihtuessa. Mikäli tuen tarvetta oli ollut jo peruskoulun aikana, tulisi tiedon tukitoimista ja opiskelijan elämäntilanteesta siirtyä uudelle terveydenhoitajalle, ettei tuen jatkuvuus vaarantuisi. Elämän siirtymäkohdat voivat olla kuormittavia ja laukaista ongelmia jaksamisessa ja hyvinvoinnissa. Terveydenhoitajan panosta opinnoissa voisi lisätä siten, että opiskelun aikana yleisistä jaksamisen tai mielenterveyden ongelmista puhuttaisiin tunneilla. Tämä voisi helpottaa omaa hyvinvointia uhkaavien ongelmien varhaista tunnistamista ja madaltaa yhteydenottoa esimerkiksi terveydenhoitajalle tai kuraattorille. Myös muistuttaminen elintapojen merkityksestä hyvinvointiin koettiin tärkeänä.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Valtioneuvoston asetuksen veloitteet toteutuvat hyvin Kainuun opiskeluterveydenhuollossa. Pääsääntöisesti määräaikaisesta terveystarkastuksesta pois jääneeseen opiskelijaan otettiin yhteyttä pian tarkastusajan jälkeen. Yhteydenotolla selvitettiin pois jäämisen syyn lisäksi myös alustavasti tuen tarvetta. Samalla pyrittiin sopimaan myös uutta aikaa terveystarkastukselle.

Tuen tarpeiden ilmetessä tarjotaan monipuolista tukea opiskelijan hyvinvoinnin edistämiseksi. Opiskelijan oma motivaatio hyvinvointinsa edistämiseksi on lähtökohta opiskelijan tukemiseksi vaikeina aikoina. Tarjotun tuen vastaanottaminen voisi helpottaa, mikäli opiskelijoiden tietoisuutta yleisistä opiskeluaian ongelmista saataisiin lisättyä.

## 7 Pohdinta

### 7.1 Eettisyys

Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on ensisijainen lähtökohta tutkimuksen toteuttamiselle. Huomioon otettavia toimintatapoja ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus koko tutkimusprosessin ajan. Aineiston keräämiseen, käsittelyyn ja säilytykseen liittyvät asiat tulee tehdä huolellisesti. (Kuula 2006, 34.) Koko opinnäytetyöprosessini ajan olen pyrkinyt toimimaan hyvien eettisten käytäntöjen mukaisesti. Olen ollut yhteydessä sekä ohjaajaan että toimeksiantajaan, joita olen informoinut opinnäytetyöni etenemiseen ja toteutukseen liittyvissä asioissa. Olen hakenut heiltä myös ohjausta tarpeen mukaan.

Lupa opinnäytetyöni haastatteluiden toteuttamiselle haettiin Kainuun Sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän esimieheltä. Olin häneen yhteydessä myös silloin, kun tarkoituksenani oli tehdä uusintahaastattelu epäonnistuneen tilalle. Tarvittaessa olisin hakenut uutta lupaa haastattelun toteuttamiselle, mutta haastattelurungon pysyessä ennallaan ei luvan uudelleen hakemiselle ollut tarvetta.

Helsingin julistus (1964) on kansainvälisesti hyväksytty tutkimusetiikan ohjeistus. Julistuksella pyritään turvaamaan tutkimukseen osallistuvien oikeudet ja turvallisuus. Tutkimukseen osallistuminen vaatii aina tutkittavien vapaaehtoisen suostumuksen. Tutkittavaa on informoitava tutkimuksen tavoitteesta ja tarkoituksesta, menetelmästä sekä osallistumisesta mahdollisesti aiheutuvista riskeistä tai rasituksesta. Tutkittavalle on myös selvennettävä, että hän voi kieltäytyä tutkimuksesta tai peruuttaa osallistumisensa tutkimuksen missä tahansa vaiheessa. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 173-175.)

Informoinnin yhteydessä tutkittavalle kerrotaan myös tutkijan yhteystiedot, aineiston keräämisen toteutustapa ja arvio osallistumiseen kuluva ajasta. Lisäksi riittävä informointi edellyttää, että tutkittavalle kerrotaan mihin tarkoitukseen aineistoa käytetään, miten sitä käsitellään ja säilytetään. (Kuula 2006, 121.)

Esimieheltä saadun tutkimusluvan lisäksi informoin myös haastateltavia. Olin Kainuun opiskeluterveydenhoitajiin yhteydessä sähköpostitse haastatteluajan sopimista varten. Samaan yhteydenottoviestiin liitin saatekirjeen (Liite 1), jossa kerroin tutkimuksen tavoitteen sekä tarkoituksen, tavan jolla haastattelut toteutettaisiin sekä arvion haastattelun

kestosta. Haastattelujen alussa kerroin suullisesti aineiston käyttötarkoituksesta, käsitte-lystä sekä aineiston hävittämisestä tulosten raportoinnin jälkeen sekä haastateltavien oi-keudesta peruuttaa osallistumisensa missä tahansa tutkimuksen vaiheessa.

Haastattelut tallensin henkilökohtaisella nauhurillani digitaalisessa muodossa. Nauhuria ei käsitelty kukaan muu missään vaiheessa. Äänitallenteita ei tallennettu tietokoneelle eikä millekään muulle laitteelle, vaan litteroinnin ajan tallenteet pysyivät ainoastaan nauhurissa. Tulosten raportoinnin jälkeen poistin kaikki äänitiedostot. Aineiston analysoinnin ja tulosten tarkastelun yhteydessä käytetyt alkuperäisilmämaisut on sekoitettu, jolloin yksit-täistä tiedonantajaa ei voi raportista tai analyysistä tunnistaa.

## 7.2 Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan koko tutkimusprosessin selkeän ja riittävän tarkan raportoinnin kautta (Eskola & Suoranta 2000, 208). Tutkimuksen uskottavuuden kannalta on välttämätöntä kuvata prosessi niin, että lukija ymmärtää, miten tutkimus on tehty ja mitkä ovat sen mahdolliset rajoitukset (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160).

Uskottavuuden lisäksi luotettavuuden kriteereinä laadullisessa tutkimuksessa voidaan pitää totuudellisuutta sekä objektiivisuutta. Totuudellisuutta ja objektiivisuutta on se, että tiedonantajien kertomat asiat pyritään ymmärtämään puolueettomasti sellaisinaan, eikä niitä tulkita ennakoasenteisiin tai muihin tutkijan tai tiedonantajien ominaisuuksiin nojautuen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134-136.)

Opinnäytetyössäni olen selostanut toteutuksen eri vaiheet niin, että lukija saa selkeän käsityksen kokonaisprosessista. Olen kuvannut haastattelujen toteutuksen, keston sekä aineiston keruun aikana ilmenneet ongelmat. Tutkimustulosten luotettavuuden varmistamiseksi opinnäytetyössäni on suoria lainauksia alkuperäisaineistosta. Kokonaisuudessaan aineiston analyysi on kuvattu liitteessä 2 alkaen alkuperäisilmaisuista yläluokkien muodostamiseen saakka. Luotettavuuden lisäämiseksi opinnäytetyöhöni on liitetty teemahaastattelun runko (Liite 1), josta ilmenevät teema-alueet ja haastatteluissa kysymäni kysymykset.

Luotettavuuteen heikentävästi vaikuttavana tekijänä oli haastattelun äänityksen epäonnistuminen kahdessa tapauksessa. Aineistosta tuli siis huomattavasti aiottua suppeampi. Riittävän suuren aineiston varmistamiseksi toteutin toisen haastatteluista myöhemmin uudestaan. Haastattelu toteutui samalla haastattelurungolla samassa paikassa, ja paikalla olivat samat henkilöt. Muistiinpanojen perusteella myös tiedonantajien antamat tiedot vastasivat aiemman haastattelun tietoja.

Lähestyin aihetta neutraalisti opiskeluterveydenhuoltoa koskevien lakien ja asetusten toteutumisen näkökulmasta. Näin ollen objektiivisuus ja puolueettomuus saatujen tulosten tarkastelussa oli vaivatonta säilyttää.



### 7.3 Ammatillinen kasvu

Kompetenssit ovat valtakunnallisesti käytettyjä osaamiskokonaisuuksia, joilla arvioidaan ammattiin kuuluvien työtehtävien suorittamiseen vaadittavien tietojen ja taitojen hallintaa. Osaamiskokonaisuudet on jaoteltu ammatillisiin sekä kaikille aloille yhteisiin kompetensseihin. Yhteisiä kompetensseja ovat oppimisen taidot, eettinen osaaminen, työyhteisöosaaminen, innovaatio-osaaminen sekä kansainvälistymisosaaminen. (Auvinen, Heikkilä, Ilola, Kallioinen, Luopajarvi, Raij & Roslöf 2010, 5-8.) Opinnäytetyöprosessin aikana olen vahvistanut erityisesti oppimisen taitoja, eettistä osaamista sekä työyhteisö- ja innovaatio-osaamistani.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen kehittänyt osaamistani asiakirjoittamisessa sekä loogisen ja johdonmukaisen kirjallisen raportin laatimisessa. Tiedonhankinta tuntui alussa todella sekavalta ja hankalalta. Prosessin myötä tiedonkäsittelytaitoni ovat kehittyneet huomattavasti, osaan arvioida löytämieni lähteiden luotettavuutta, etsiä alkuperäisiä lähteitä sekä yhdistellä tietoa eri lähteistä. Opinnäytetyöprosessin aikana olen kehittynyt huomattavasti myös suullisessa ilmaisussa monien esitysseminaarien myötä. Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt parhaani mukaan noudattamaan eettisten periaatteiden edellyttämää toimintatapaa.

Opinnäytetyöprosessissa olen saanut ensimmäistä kertaa kosketuspintaa tieteellisen tutkimuksen tekemiseen. Oman opinnäytetyöni tekemisen aikana olen syventynyt erityisesti laadullisen tutkimuksen erityispiirteisiin. Opinnäytetyöseminaareissa sekä vertaistyöskentelyn eri roolien kautta olen päässyt tutustumaan myös muihin mahdollisiin tutkimuksen toteutuksen tapoihin.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen perehtynyt erilaisiin lakeihin ja asetuksiin, jotka koskevat terveydenhoitotyötä erityisesti lasten ja nuorten kohderyhmässä. Yksi lähtökohta opinnäytetyölleni oli valtioneuvoston vuonna 2009 julkaisema asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ennaltaehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Lisäksi olen perehtynyt useisiin selvityksiin, terveydenhoitotyön oppaisiin sekä soveltamisohjeisiin. Suurin ammatillinen mielenkiintoni kohdistuu juuri lasten ja nuorten terveydenhoitotyöhön, joten opinnäytetyöni teoreettinen sisältö sekä tulokset vahvistavat myös omaa ammatillista osaamistani.

Huoli eroista eri väestöryhmien hyvinvoinnissa ja terveystottumuksissa on aiheellinen. Jopa samassa ikävaiheessa ja elämäntilanteessa olevien nuorten välillä on selkeitä eroja siinä, miten omaan hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttaviin tekijöihin suhtaudutaan. Osa

valinnoista lienee opittua, osa seurausta sosiaalisesta paineesta tai uudenlaisesta itsenäisyydestä. Terveystenhoitajan työssä on mahdollisuus vaikuttaa yksilöihin ja perheisiin erilaisissa elämänvaiheissa. Tämä vaikuttaa parhaimmillaan koko yhteisön hyvinvointiin. Tietoa terveyteen vaikuttavista tekijöistä on niin paljon, että se voi aiheuttaa hämmennystä. Terveystenhoitajan tehtävänä onkin koota terveyden edistämiseen tarvittavista pa-lasista asiakkaan elämäntilanteeseen sopiva kokonaisuus.

Opinnäytetyö on ollut vaativa vaihe terveydenhoitajan ammattiin valmistumisessani. Olen kohdannut hankaluuksia ja painetta monelta taholta, ja oppinut pyrkimään eteenpäin siitä huolimatta. Monta kertaa olen halunnut luovuttaa, mutta kerta toisensa jälkeen sisäinen haluni toimia terveydenhoitajan työssä on pakottanut jatkamaan. Työn tekeminen yksin on ollut minulle välillä erittäin haastavaa, sekä prosessin kokonaisuuden että aikatauluissa pysymisen kannalta. Usein en jaksanut uskoa itseäni ja valmistumiseeni, mutta ohjaajieni ja muiden ympärilläni olleiden kannustus on valanut toivoa siitä, että saisin vielä työni päätökseen. Suuri kiitos siitä heille. Uskon että kaikki prosessin aikana kokemani asiat ja vastoinkäymiset kantavat pitkälle ja ovat vahvistaneet ammatti-identiteettiäni.

#### 7.4 Jatkotutkimusaiheet

Miten terveystarkastuslomaketta voitaisiin hyödyntää nykyistä paremmin opiskelijoiden tuen tarpeiden alkukartoittamisen välineenä?

Kouluterveydenhuollossa terveystarkastuksista pois jäämisen seurannassa ja tuen tarpeen selvittämisessä voidaan käyttää samoja toimintatapoja kuin opiskeluterveydenhuollossa, vanhempien suurempi rooli huomioiden. Entäs muut asetuksen piiriin kuuluvat osat alueet, erityisesti neuvolatyö? Miten löydetään ne perheet, jotka eivät oma-aloitteisesti ota yhteyttä neuvolaan tarkastusten sopimista varten? Miten heidän tuen tarpeensa selvitetään?

## Lähteet

- Aaldberg, V. & Siimes, M. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen mieheksi ja naiseksi. Helsinki: Nemo.
- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 1999. Nuoren aika. Porvoo: WSOY.
- Auvinen, P., Heikkilä, J., Ilola, H., Kallioinen, O., Luopajarvi, T., Raji, K. & Roslöf, J. 2010. Suositus tutkintojen kansallisen viitekehysten (NQF) ja tutkintojen yhteisten kompetenssien soveltamisesta ammattikorkeakouluissa. ARENE. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Saatavilla: <http://www.scribd.com/doc/30195987/ARENEn-Suositus-NQFn-Ja-Yhteisten-Kompetenssien-Soveltamisesta>
- Eräranta, K. & Autio, M. Johdanto: Polarisatio käsitteenä ja empiirisesti koeteltuna tutkimusteeseinä. Teoksessa Autio, M., Eräranta, K. & Myllyniemi, S. (toim.) 2008. Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot - vuosikirja 2008. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoiain neuvottelukunta & STAKES. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hämäläinen, U., Juutilainen, V-P. & Hellstén, K. 2007. Lukiolaisten ja ammatillista perustutkintoa suorittavien elämäntilanne ja toimeentulo. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 87. Kelan tutkimusosasto. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/3336/tutkimuksia87.pdf?sequence=2>
- Kainuun sote. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto. [http://sote.kainuu.fi/koulu\\_ja\\_opiskeluterveydenhuolto](http://sote.kainuu.fi/koulu_ja_opiskeluterveydenhuolto). Viitattu 16.1.2017.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

- Myrskylä, P. 2012. Hukassa. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Eva-analyysi, no 19. Elinkeinoelämän valtuuskunta. Saatavilla: <http://www.eva.fi/blog/2012/02/01/eva-analyysi-hukassa-keit%C3%A4-ovat-syrj%C3%A4ytyneet-nuoret/>
- Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013a. Kouluterveyskysely. Lukion 1. ja 2. vuoden pojat. [http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset\\_alueittain/Psuomi/Kainuu/ktkysely\\_Kainuu\\_lukio\\_pojat.pdf](http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset_alueittain/Psuomi/Kainuu/ktkysely_Kainuu_lukio_pojat.pdf)
- Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2005-2013b. Kouluterveyskysely. Lukion 1. ja 2. vuoden tytöt. [http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset\\_alueittain/Psuomi/Kainuu/ktkysely\\_Kainuu\\_lukio\\_tytot.pdf](http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset_alueittain/Psuomi/Kainuu/ktkysely_Kainuu_lukio_tytot.pdf)
- Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013a. Kouluterveyskysely. Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden pojat. [http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset\\_alueittain/Psuomi/Kainuu/ktkysely\\_Kainuu\\_aol\\_pojat.pdf](http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset_alueittain/Psuomi/Kainuu/ktkysely_Kainuu_aol_pojat.pdf)
- Nuorten hyvinvointi Kainuussa vuosina 2009-2013b. Kouluterveyskysely. Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden tytöt. [http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset\\_alueittain/Psuomi/Kainuu/ktkysely\\_Kainuu\\_aol\\_tytot.pdf](http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/Tulokset_alueittain/Psuomi/Kainuu/ktkysely_Kainuu_aol_tytot.pdf)
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOYpro.
- Rönkä, A.1997. Syrjäytymisen prosessit ja vastavoimat. Teoksessa Saarinen E. (toim.) Elämän syrjästä kiinni. 2. painos. Kirkon nuorisotyön keskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. 2012. Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä lasten ja nuorten ehkäisevä suun terveydenhuolto. Valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014. Valvontaohjelmia 1:2012. Helsinki. Saatavilla: [http://www.valvira.fi/files/tiedostot/n/e/Neuvolatoiminta\\_valvontaohjelma.pdf](http://www.valvira.fi/files/tiedostot/n/e/Neuvolatoiminta_valvontaohjelma.pdf)
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015. Kuntainfo 13 a / 2015. Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädäntö – Soveltamisohje. Helsinki. Saatavilla: <http://stm.fi/documents/1271139/1427058/Kuntainfo13a+Uusi+soveltamisohje+oppilas-+ja+opiskelijahuoltolains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6st%C3%A4+p%C3%A4ivitetty+18122015/ea07ef1e-38b5-4236-a503-ae01aa87185>

- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2006. Opiskeluterveydenhuollon opas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:12. Helsinki. Saatavilla: [http://www.stm.fi/c/document\\_library/get\\_file?folderId=28707&name=DLFE-3574.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3574.pdf)
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2009. Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä ehkäisevä suun terveydenhuolto. Asetuksen (380/2009) perustelut ja soveltamisohteet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:20. Helsinki. Saatavilla: [http://www.stm.fi/c/document\\_library/get\\_file?folderId=1087414&name=DLFE-11139.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-11139.pdf)
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi. Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin neuvottelukunnan toimenpide-ehdotukset. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:26. Helsinki. Saatavilla: [http://www.stm.fi/c/document\\_library/get\\_file?folderId=1082856&name=DLFE-15502.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1082856&name=DLFE-15502.pdf)
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Opiskeluterveydenhuollon selvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:18. Helsinki. Saatavilla: [http://www.stm.fi/c/document\\_library/get\\_file?folderId=5065240&name=DLFE-22202.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-22202.pdf)
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Ammatillinen koulutus (verkkojulkaisu). Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen koulutuksen opiskelijat 2012. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: [http://193.166.171.75/database/StatFin/kou/aop/aop\\_fi.asp](http://193.166.171.75/database/StatFin/kou/aop/aop_fi.asp)
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Lukiokoulutus (verkkojulkaisu). Lukiokoulutuksen uudet opiskelijat ja opiskelijat 2012. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: [http://193.166.171.75/database/StatFin/kou/lop/lop\\_fi.asp](http://193.166.171.75/database/StatFin/kou/lop/lop_fi.asp)
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Oppilaitosten opiskelijat ja tutkinnot [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-7644. 2012, Liitetaulukko 4. Suomen väestö ja perusasteen jälkeisen koulutuksen opiskelijat koulutussektoreittain ja ikäryhmittäin 2012 1) . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 13.10.2014]. Saantitapa: [http://www.stat.fi/til/opiskt/2012/opiskt\\_2012\\_2014-01-29\\_tau\\_004\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/opiskt/2012/opiskt_2012_2014-01-29_tau_004_fi.html)

- Tilastokeskus. 2017a. Ennakkoväkiluku sukupuolen mukaan alueittain 2016. Ennakkoväkiluku muuttujina alue, sukupuoli ja kuukausi.  
[http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin\\_\\_vrm\\_\\_vamu/?tablelist=true](http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vamu/?tablelist=true)
- Tilastokeskus. 2017b. Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan alueittain 1972 – 2016, laaja alueluokitus. Väestö 31.12. muuttujina alue, ikä, sukupuoli ja vuosi.  
[http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin\\_\\_vrm\\_\\_vaerak/058\\_vaerak\\_tau\\_104.px/table/table-ViewLayout1/?rxid=d004e96c-3e30-4937-903d-c657323f391c](http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/058_vaerak_tau_104.px/table/table-ViewLayout1/?rxid=d004e96c-3e30-4937-903d-c657323f391c)
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Kouluterveyskysely. Saatavilla:  
<http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Valtioneuvoston asetus 338/2011 neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. 2011. Helsinki. Saatavilla:  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>
- Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vuorinen, R. 1998. Minän synty ja kehitys. 2., uudistettu painos. Porvoo: WSOY.
- Wiss, K., Frantsi-Lankia, M., Koskinen, H. & Saaristo, V. 2012. Neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä lasten ja nuorten ehkäisevä suun terveydenhuolto 2011. Asetuksen (338/2011) toimeenpanon seuranta ja valvonta. Raportti 71/2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Verkkojulkaisu. Saatavilla:  
[http://www.valvira.fi/files/Raportti\\_71\\_2012\\_Neuvolatoiminta\\_koulu\\_ja\\_opiskeluterveydenhuolto\\_kyselyn\\_tulokset.pdf](http://www.valvira.fi/files/Raportti_71_2012_Neuvolatoiminta_koulu_ja_opiskeluterveydenhuolto_kyselyn_tulokset.pdf)

## Liitteet

### Liite 1. Saatekirje haastateltaville

Hyvät opiskeluterveydenhoitajat Kainuussa

Olen terveydenhoitajaopiskelija Kajaanin ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä aiheesta **Toisen asteen opiskelijoiden määräaikaistarkastusten toteutumisen seuranta Kainuun opiskeluterveydenhuollossa**. Tarkoituksena on haastattelun avulla kartoittaa lukion ja ammattiopiston nuorten kanssa työskentelevien terveydenhoitajien toimintaa tilanteessa, kun opiskelija ei tule sovittuun määräaikaistarkastukseen. Lisäksi kartoitan käyttämiänne keinoja tarkastuksista pois jäävien lukumäärän sekä pois jäämisen syiden seurantaan.

Valtioneuvoston asetuksen (neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä ennaltaehkäisevästä suun terveydenhuollosta) voimaantumisen myötä kaikkien määräaikaisesta terveystarkastuksesta pois jäävien opiskelijoiden tuen tarve tulee selvittää. Opinnäytetyöni tavoitteena on tukea Kainuun opiskelijaterveydenhuoltoa luomaan yhtenäinen käytäntö terveystarkastuksesta pois jäävien toisen asteen opiskelijoiden tuen tarpeen selvittämiseksi. Tiedonantajina saatte äänenne kuuluviin ja voitte tuoda esille sekä hyviksi havaitut käytännöt että toiminnan haasteet.

Haastattelut toteutetaan työskentelypaikkakunnillanne huhti- ja toukokuun aikana mahdollisuuksien mukaan ryhmähaastatteluina, mikäli paikkakunnalla toimii useampi terveydenhoitaja opiskeluterveydenhuollossa. Haastatteluajoista sovitaan henkilökohtaisesti sähköpostitse. Haastattelun kesto on noin 30-45 minuuttia, ja haastattelut nauhoitetaan. Nauhoitettua haastattelua käytän tutkimusaineistona. Haastattelussa antamianne tietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Vastauksia käsitellään ja analysoidaan siten, ettei yksittäisiä tiedonantajia voi tunnistaa.

Yhteistyöterveisin

**Kirsi Härkönen**

Kajaanin ammattikorkeakoulu

sth10sakirsih@kamk.fi

050 3539 200



## Liite 2. Teemahaastattelurunko

### Terveystarkastusten toteutuminen

- ***Kuinka suuri osa opiskelijoista jää tulematta terveystarkastukseen (vuosittain)?***
- ***Miten lukumäärä on kehittynyt?***
- ***Miten seurataan pois jäävien määrää?***
- ***Miten selvitetään pois jäämisen syitä?***

### Toiminta silloin, kun opiskelija jää tulematta tarkastukseen, vaikuttavuus

- ***Mitä teet kun opiskelija ei tule tarkastukseen?***
- ***Miten selvität pois jääneen opiskelijan tuen tarvetta?***
  - o ***Millaisten tahojen kanssa toimintatapoja on suunniteltu, milloin/miten?***
  - o ***Toteutuuko tavoiteltu toiminta käytännössä, jos ei, miksi?***
- ***Saadaanko kaikkien tarkastuksesta pois jäävien opiskelijoiden tuen tarve selvitettyä?***

### Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä ehkäisevästä suun terveydenhuollosta

- ***Miten työ on muuttunut asetuksen tultua?***
- ***Millaista informaatiota, koulutusta tai ohjausta olet saanut asetuksen edellyttämästä toiminnasta?***

### Subjektiiiviset kokemukset ja toiminnan kehittäminen

- ***Millaisina koet nykyiset toimintatavat?***
- ***Mikä on sinulle haasteellisinta?***
- ***Miten kehittäisit toimintaa?***

KIITOS!

## Liite 3. Aineiston analysointi

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
"Jos ois vaan tuo tietokone käytössä niin sen kauttahan on tosi mahoton seurata"	Pelkän tietokoneen avulla ei voi seurata tarkastuksesta pois jääviä
"täällä valitettavasti ohjelmalla ei voi tehdä mitään tilastoa sillä tavalla et näkis niin että ketkä ne on"	Tietokoneen ohjelmistoilla ei voi tehdä tilastoja käymättä jääneistä opiskelijoista
"onneksi meillä on tämmöiset salaiset, secret listat"	Opiskelijalistojen hyödyntäminen
"Sinne kun merkkaa ruksin niin tietää että nyt tämä ja tämä opiskelija on käynyt vastaanotolla"	Tarkastuksessa käyneiden merkitseminen opiskelijalistaan
"tietenki omalla niinku kirjanpidolla"	Terveydenhoitajan oma kirjanpito
"itse laitan kutsut ni mä tiedän kuka ei tule"	Seuranta tarkastuskutsujen avulla
"Minä ylleensä kun oon niinku kaikki ryhmät tarkastanu ni sitten katon että kuka ei oo tullu ollenkaan"	Kaikkien ryhmien tarkastamisen jälkeen käymättä jääneiden listaaminen
"ei oo ongelma"	Pois jääneiden opiskelijoiden määrä ei ole ongelma
" ei tavallaan niinku oo tarvinnu siihen puuttua..."	Ei tarvetta puuttua tarkastuksesta pois jäämisiin
"...eikä seurailta sitä"	Ei tarvetta seurata pois jääneiden määrää
"...minä tietenkä kutsun häntä monta kertaa, kolme kertaa ainakin"	Uudelleen kutsuminen vähintään kolmesti
"...mulla on tommonen kaavake, johon laitan uutta aikaa ja toimitan sen opiskelijalle..."	Uuden ajan antaminen kirjallisena
"...soitan, lähetän tekstiviestin..."	Uudelleen kutsuminen puhelimitse tai tekstiviestillä
"...ihan henk.koht. häntä tapasin ja kutsuin."	Uudelleen kutsuminen henkilökohtaisesti
"...oon tarkastanu sen koko ryhmän, ja niistä jos on jääny puuttumaan ni sitten mä oon pannu opettajalle viestin että ketkä ei tullu ja siinä vaiheessa laitan niille sen uuen mahdollisuuuen siitä toisesta ajasta..."	Uuden ajan tarjoaminen opettajan välityksellä
"...otetaan henkilökohtaisesti yhteyttä..."	Yhteydenotto henkilökohtaisesti
"...en ehkis wilman kautta ruppee keskustelemaan..."	Wilma ei ensisijainen yhteydenottoväline
"...jos ei vastaa niin luokasta käyn hakemassa ja sitte niinku tavallaan selvittään se et mikset oo tullu..."	Opiskelijan hakeminen luokasta pois jäämisen syyn selvittämiseksi
"...koetan sen niinku saaha kiinni, et mikset se ei oo tullu..."	Opiskelijan tavoittaminen tavalla tai toisella
"Mutta otetaan heti yhteyttä jos ei tule."	Nopea yhteydenotto opiskelijan jäätyä pois tarkastuksesta

"...tarkastus on aika laaja-alanen ja tarkka että sieltä kyllä löytyy ne kaikki elämän osa-alueet missä voi olla ongelmia."	Mahdolliset ongelma-alueet kattava terveystarkastus
"...kun otan siihen oppilaaseen henkilökohtaisesti yhteyttä että onko mittää erityistä..."	Tuen tarpeen kartoittaminen tarkastuksesta pois jääntiä seuraavassa yhteydenotossa
"...alun perin varmaan oli tarkoitus että kaikki ne täyttäs ja sen pohjalta tehtäs sit just se tarpeen arviointi sitte ja katottas ne huolet..."	Terveyskysely tuen tarpeen arvioinnin apuvälineenä
"...oppilashuoltoryhmässä kun keskustelimme yleisesti asioista ja monesti keskustelimme ihan henkilökohtaisestikin asioista opiskelijan luvalla..."	Tuen tarpeen kartoittaminen oppilashuoltoryhmässä opiskelijan luvalla
"...Ja sit oppilashuoltoryhmässä tietysti kun jutellaan..."	Keskustelut oppilashuoltoryhmässä
"...ne jotka on vielä niinku opiskelujen piirissä ni kyllähän niitä niinku yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa ni metästetään ja jututetaan sitte...sen mukkaan mikä se tilanne on."	Moniammatillinen yhteistyö koulun kanssa tuen tarpeen kartoittamisessa
"Aikasemman oppilashuoltotyön niinku puitteissa että esmes oppilashuoltoryhmässä että tää oppilas ei oo käyny tai ei oo halunnu tulla, että jos jotaki erikoista on ni sitten ottakaa yhteyttä..."	Yhteydenottopyyntö terveydenhoitajalle jos oppilashuoltoryhmässä herää huolta opiskelijasta
"...koulu selvittää oppilashuollon kautta muuten tätä tilannetta..."	Opiskelijan tilanteen selvittäminen koulun toimesta
"...ryhmänohjaajan kanssa tehään yhteistyötä..."	Yhteistyö ryhmänohjaajan kanssa
"...opettajat paljo huomaa asioita että nyt ois varmaan hyvä käyä jossaki..."	Opettajien huoli tuen tarpeesta lukuvuoden aikana
"...sitten on nämä yhteistyökumppanit tuossa koululla..."	Yhteistyö koulun kanssa
"...jos on koulussa niin sitten mennee viestiä että terveydenhoitaja on pyytäny ottamaan yhteyttä..."	Yhteydenottopyyntö opettajan välityksellä
"...kuraattori tekkee semmosen oman alkuhaastattelun kaikille ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille, käy sen kyselyn läpi ja sitte omalle vastaanotolle niitä opiskelijoita kuttuu..."	Kuraattorin alkuhaastattelu ja tuen tarpeen arviointi
"...kuraattorin kanssa ainakin paljon tehään yhteistyötä..."	Paljon yhteistyötä kuraattorin kanssa
"...kuraattorilla oli semmonen lappu, että jos on nyt semmosta tarvetta kuraattorille ihan tässä lähiaikoina niin hän täyttätti semmosen lapun, että haluan ajan kuraattorille tai en halua aikaa kuraattorille. Että tavallaan niinkun sitä tuen tarvetta niinkun siinä jo kartotetaan "	Tuen tarpeen arviointi kuraattorin kyse-lyllä
"...kuraattorihan lähtee, ylleesä laitetaan se, ne etsivät perrään sitte niille, jotka on kadonneet."	Etsivä nuorisotyö opiskelijan tuen tarpeen selvittämisessä, jos opiskelijaa ei tavoiteta

"...ne jotka jää kokonaan pois opiskelusta ni sitten se, että mitä niille kuuluu, ni sitte se on se kuraattori joka lähettää tosiaan ne etsivät sitte sinne...tekkee sen ilmoituksen niille ja ne sitte hoitaa sen."	Opintojen keskeytyessä etsivä nuorisotyö
"...nuo yhteistyötahot on semmosia joille niinku sitte tavallaan ohjataan, jos sattuu että ei halua tulla terveydenhoitajan vastaanotolle."	Vaihtoehtoiset tahot terveydenhoitajan vastaanottokäynnille
"...jos ois semmonen tilanne, että vastustelee ja en halua tulla niin kyllä mä alaikäisen kohalla teen ja ajatus on, että soitin sitten kottiin tai ilmoitan..."	Yhteydenotto kotiin alaikäisen opiskelijan kieltäytyessä terveystarkastuksesta
"Ja sitte oon ylleesä vielä ottanu yhteyttä vanhempiin jos siinä on jotaki etenki huolta ni jo sitte ehkä siinä vaiheessa..."	Yhteydenotto vanhempiin nopeammin jos opiskelijasta on huolta
"...oon minäki kyllä opettajalle laittanu mut vanhemmille laitan vasta sitte jos ne ei siihen toiseenkaan kutsuun reagoi."	Yhteydenotto vanhempiin jos opiskelija ei reagoi toiseen tarkastuskutsuun
"...jos oppilas jäis vaikka kottiin ja tietään että ei oo minkään...minkäänäköstä turvaa hänellä, ei oo niinku kontakteja..."	Kotikäynnit, jos opiskelijalla ei ole kontaktia muuhun hoitavaan tahoon
"...tai on syrjäytymässä ni kyllähän mä teen kotikäyntejäki siinä vaiheessa."	Kotikäynnit syrjäytymisriskin kasvaessa
"...ainahan se tietysti herättää tämmöstä niinku huolta jos ei sitte halua tulla, et mistä johtuu..."	Huoli opiskelijan haluttomuudesta tulla tarkastukseen
"...muutenki se elämänhallinta aika hukkassa niin ne ei sitte...ne ei koe tarvitsevana myöskään sitä terveydenhuollon palvelua."	Elämänhallinnan puutteen vaikutus terveystarkastuksesta pois jäämiseen
"...se joka sitte loppujen lopuksi ei tule olenkaan siihen tarkastukseen, sitä ei ehkä tavoiteta... monesti sillä on paljo poissaoloja, opinnotki ehkä katkolla..."	Tarkastuksesta kokonaan pois jäämisen taustalla runsaat poissaolot
"...ne jotka niinku jää selvittämättä kokonaan, ni ne on ylleesä ainaki mulla ollu semmosia jo vanhempia opiskelijoita, jotka sitte on kokenu että he ei oo oikealla alalla, jättäytyny jo niistä opinnoistaki pois..."	Tuen tarpeen selvittämättä jääminen opintojen keskeyttämisen vuoksi
"...Kunhan tarkistaa että asiat on hoidossa..."	Terveydenhoitaja tarkistaa, että opiskelija saa tukea tarvitsemisissaan asioissa
"Mutta joka tappauksessa mä jotenki niinku selvitän sen itelleni et mikä siinä niinku on syynä että ei oo tullu."	Opiskelijan tarkastuksesta pois jäännin syy selväksi
"Mutta että sit sillä tavalla ei niinkun tavaltaan jätetä..."	Tukea tarvitsevaa ei jätetä yksin
"Annetaan heti sitten se aika mahdollisimman nopeesti että pääsevät käymään."	Vastaanottoajan nopea tarjoaminen tuen tarpeen ilmetessä
"...jos on jo kuullu jotaki siitä että huoli on ni, tokihan sitä sitte jalestetään nopeemmin..."	Nopeampi yhteydenotto huolen ilmetessä

"...kun se oppilas on ollu siinä alkusyk- systä jo hänen luona niin sitten ohjautuu noppeemmin mulle."	Vastaanottoaika nopeammin terveyden- hoitajalle jos tuen tarvetta kuraattorin haastattelussa
"...jos kuulostaa että ois ihan selkeesti vaikka poissaolojen taustalla terveydelli- set ongelmat niin tuota...ilman muuta sitte pittää koittaa saaha vastaanotolle..."	Terveydenhoitajan vastaanottokäynti poissaoloja lisäävien terveydellisten on- gelmien selvittämiseksi
"...melko pian tartutaan poissaoloihin ja kaikkeen semmoseen..."	Poissaolojen selvittäminen
"...opettaja ja ne koulun henkilökunta rup- pee toimimaan ja sitä kautta sitten tulee terveydenhoitajaki mukkaan."	Koulu seuraa poissaoloja
"...meillä on kans käytössä tämä wilma ja me nähhään sitte siitäki kun ne tulee tar- kastukseen että onko miten paljo poissa- oloja tai muuta..."	Terveydenhoitaja seuraa poissaoloja
"...se on hirveen tärkeä että jos siellä oi- keesti on niin ottas se miekkari, terkkari, kuraattori yhdessä sen opiskelijan kans yh- teyttä jos on tarvetta, että terkkarin pittää ajoissa kattoo..."	Tiedon välittyminen opiskelijan siirtyessä oppilaitoksesta toiseen
"...kuka sen ongelman huomaa ja on sen oppilaan kanssa tekemisissä ni hän jutte- lee sen opiskelijan kans mistä tässä nyt on kysymys ja yhdessä mietitään ketä am- matti-ihmisiä siihen sitte otetaan sitä asiaa hoitamaan."	Tuen tarpeen huomannut aloittaa tukiver- koston rakentamisen
"...hirmu tärkeä et tavallaan se oppilaitten siirto tänne toiselle asteelle että ne ketkä sitä on ennen hoitanu niin sopisivat sen oppilaan kans et minä otan yhteyttä sinne minne pittää."	Riittävä tiedon siirto opiskelijan siirtyessä peruskoulusta toisen asteen oppilaitok- seen
"...jos ei aika sovi niin sit sovitellaan sitä aikaa..."	Joustavuus tarkastusajan sopimisessa
"...ja jos ei ala kuulua niin sitte otetaan yh- teyttä usseamman kerran..."	Toistuvat yhteydenottoyritykset opiskeli- jaan
"...otetaan niin kauan yhteyttä, että jos ei oo mittään perusteluja olla tulematta."	Yrityksiä ottaa yhteyttä jatketaan, kunnes opiskelija tavoitetaan
"...nythän on näitä toimijoita muitaki, joit- ten kanssa yhteistyötä tehhään..."	Yhteistyö muiden tahojen kanssa
"... jos ei halua mulle puhua, nii sitte on miekkari tai kuraattori tai opo...jos on semmosia niinkun vaikka mieliala-asioita tai jotaki johonka niinku, jota ei halua..."	Vaihtoehtoiset tahot arkaluontoisten asi- oiden käsittelyyn
"...tai kaverisuhteisiin tai muihin tämmö- siin sosiaalisiin suhteisiin liittyen niin mo- nesti kuraattori on sitte se..."	Vaihtoehtoiset tahot muihin kuin tervey- dellisiin asioihin
"...jos terveydellisiä asioita mietitään niin myöskin tietysti se, että käykö opiskelija esimerkiksi jossaki muualla säännölli- sesti."	Muualla olevan hoitosuhteen huomioimi- nen
"...että niinku ei pelkästään se terveystar- kastukseen kutsuminen oo se ajan- kohta..."	Tuen tarpeen jatkuva arviointi

"Ja toisen asteen ja lukion opiskelijoilla varsinkin niin on niitä aikoja, jolloin tuntuu että ei jaksa ja tulee vähän semmosia la- maannuskausia, että on niinku jotenki stressaavaa opiskella..."	Tuen tarpeen vaihtelu
"Tehdään sen mukkaan että mikä on tarve ja tilanne..."	Yksilöllisyys tuen tarjoamisessa
"...saattaa jotaki opiskelijaa tavata pitkin matkaa sen opiskelujen ajan..."	Pitkäkestoinen tuki
"... voi olla että myöhemmin ohjautuu psykologille tai kuraattorille..."	Tukea tarjoavan henkilön vaihtuminen tuen tarpeen muuttuessa
"...tietysti jos ei mittää erityistä oo voinnissa tai muuta niin sitten se voi olla että antaa olla..."	Opiskelijan vapaaehtoisuus terveystarkastukseen osallistumisessa
"...vastuutan aika pitkälle niitä ihteessä."	Opiskelijan oma vastuu
"...jos opiskelija vähänki on ite motivoitunut ni kyllä se ainaki tukkee saa."	Opiskelijan oma motivaatio tuen vastaanottamiseen
"...jos se meille tulee tarkastukseen ni sitte, ja jos vaan suusa aukasee ni siitä kyllä jää niinku sitte kiinni niistä ongelmista, jos niitä on."	Opiskelijan avoimuus tärkeää tuen tarpeen selvittämisessä
"Tai ilmoitetaan opiskelijalle, että ota sitten yhteyttä jos jotaki erityistä tulee."	Ohjeistus ottaa tarvittaessa yhteyttä terveydenhoitajaan
"...terveystieto on tosi hyvä aine et nää saa niinku sitä tietoa, mut että oisko vielä opiskeluterveydenhuollon puolella annettavaa siihen jotakin lissää, elikkä ihan tätä elämän miettimistä..."	Terveydenhoitajan panoksen lisääminen opinnoissa
"...vaikka mulla nyt onki joku tämmönen mielenterveyden pieni häikkä ni en minä hullu ole..."	Mielenterveysongelmien yleisyydestä kertominen opiskelijoille
"...että tavallaan niinku viedä semmosta että on, opiskelu on raskasta ja sitä ja tätä ja tuota voi tulla ja semmonen ja tämmönen asia on yleistä, että ei jaksa..."	Opiskelun aikana yleisistä tuen tarpeista kertominen opiskelijoille
"...koitetaan niitä peruselämäntapoja pistää niinku...aina muistuttaa niistä..."	Peruselämäntavoista muistuttaminen
"...tärkeetä niinku meidän toimijoiden huomioida ja tarjota sitä tukea..."	Tuen tarpeen huomioiminen ja tuen tarjoaminen
"...siihen suhtautuminen, että miten niitä asioita hoijjettas et ei niinkun arasteltais lähteä etteenpäin jos on joku asia..."	Rohkaiseminen hakemaan apua arastelematta
"...tuuuan niitä realiteettejaki esille sitte niinku meiltäpäin että ei tulis niinku sitä korkeeta kynnystä sitte ottaa yhteyttä."	Yhteydenotto matalan kynnyksen periaatteella
"...että ois sitte ihan selkeesti semmosia teitä mihin sitten lähteä ja hyvin helppo..."	Matalan kynnyksen jatkohoito

## Pelkistetty ilmaus

## Ryhmittely

Pelkän tietokoneen avulla ei voi seurata tarkastuksesta pois jääviä Tietokoneen ohjelmistoilla ei voi tehdä tilastoja käymättä jääneistä opiskelijoista	Seuranta tietokoneen avulla ei onnistu
Opiskelijalistojen hyödyntäminen Tarkastuksessa käyneiden merkitseminen opiskelijalistaan Terveystarkastuksen oma kirjanpito Seuranta tarkastuskutsujen avulla Kaikkien ryhmien tarkastamisen jälkeen käymättä jääneiden listaaminen	Manuaalinen seuranta
Pois jääneiden opiskelijoiden määrä ei ole ongelma Ei tarvetta puuttua tarkastuksesta pois jäämisiin Ei tarvetta seurata pois jääneiden määrää	Ei erityistä seurantaa
Uudelleen kutsuminen vähintään kolmesti Uuden ajan antaminen kirjallisena Uudelleen kutsuminen puhelimitse tai tekstiviestillä Uudelleen kutsuminen henkilökohtaisesti Uuden ajan tarjoaminen opettajan välityksellä	Uuden tarkastusajan tarjoaminen
Yhteydenotto henkilökohtaisesti Wilma ei ensisijainen yhteydenottoväline Opiskelijan hakeminen luokasta pois jäämisen syyn selvittämiseksi Opiskelijan tavoittaminen tavalla tai toisella Nopea yhteydenotto opiskelijan jäätyä pois tarkastuksesta	Terveystarkastuksesta pois jäämisen syyn selvittäminen
Mahdolliset ongelma-alueet kattava terveystarkastus Tuen tarpeen kartoittaminen tarkastuksesta pois jääntä seuraavassa yhteydenotossa Terveyskysely tuen tarpeen kartoittamisen apuvälineenä	Terveystarkastus selvittää tuen tarvetta
Tuen tarpeen kartoittaminen oppilashuoltoryhmässä opiskelijan luvalla Keskustelut oppilashuoltoryhmässä Moniammatillinen yhteistyö koulun kanssa tuen tarpeen kartoittamisessa Yhteydenottopyyntö terveystarkastajalle jos oppilashuoltoryhmässä herää huolta opiskelijasta	Tuen tarpeen selvittäminen opiskelijahuoltoryhmässä
Opiskelijan tilanteen selvittäminen koulun toimesta Yhteistyö ryhmänohjaajan kanssa Opettajien huoli tuen tarpeesta lukuvuoden aikana Yhteistyö opettajien kanssa	Tuen tarpeen selvittäminen yhteistyössä opettajan kanssa

Yhteydenottopyyntö opettajan välityksellä	
Kuraattorin alkuhaastattelu ja tuen tarpeen arviointi Paljon yhteistyötä kuraattorin kanssa Tuen tarpeen arviointi kuraattorin kyse-lyllä	Kuraattori tuen tarpeen selvittämisessä
Etsivä nuorisotyö opiskelijan tuen tarpeen selvittämisessä, jos opiskelijaa ei tavoiteta Opintojen keskeytyessä etsivä nuorisotyö Vaihtoehtoiset tahot terveydenhoitajan vastaanottokäynnille	Tuen tarpeen selvittäminen muun kuin koulun henkilökunnan toimesta
Yhteydenotto kotiin alaikäisen opiskelijan kieltäytyessä terveystarkastuksesta Yhteydenotto vanhempiin nopeammin jos opiskelijasta on huolta Yhteydenotto vanhempiin jos opiskelija ei reagoi toiseen tarkastuskutsuun	Tuen tarpeen selvittäminen alaikäisen opiskelijan vanhempien kanssa
Kotikäynnit koulusta pois jättäytymisen vuoksi Kotikäynnit syrjäytymisriskin kasvaessa Huoli opiskelijan haluttomuudesta tulla tarkastukseen Elämänhallinnan puutteen vaikutus terveystarkastuksesta pois jäämiseen Tarkastuksesta kokonaan pois jäämisen taustalla runsaat poissaolot Tuen tarpeen selvittämättä jääminen opintojen keskeyttämisen vuoksi	Huoli syrjäytymisriskistä
Terveydenhoitaja tarkistaa, että opiskelija saa tukea tarvitsemisissaan asioissa Opiskelijan tarkastuksesta pois jäännin syy selväksi Tukea tarvitsevaa ei jätetä yksin	Avun saannin varmistaminen
Vastaanottoajan nopea tarjoaminen tuen tarpeen ilmetessä Nopeampi yhteydenotto huolen ilmetessä Vastaanottoaika nopeammin terveydenhoitajalle jos tuen tarvetta kuraattorin haastattelussa	Tuen nopea järjestäminen tarvittaessa
Terveydenhoitajan vastaanottokäynti poissaoloja lisäävien terveydellisten ongelmien selvittämiseksi Poissaolojen selvittäminen Koulu seuraa poissaoloja Terveydenhoitaja seuraa poissaoloja	Poissaolojen seuranta
Tiedon välittyminen opiskelijan siirtyessä oppilaitoksesta toiseen Tuen tarpeen huomannut aloittaa tukiverkoston rakentamisen Riittävä tiedon siirto opiskelijan siirtyessä peruskoulusta toisen asteen oppilaitokseen	Tieto tuen tarpeesta siirtyy opiskelijan mukana



Joustavuus tarkastusajan sopimisessa Toistuvat yhteydenottoyritykset opiskelijaan Yrityksiä ottaa yhteyttä jatketaan, kunnes opiskelija tavoitetaan	Tarkastukseen osallistumisen helpottaminen
Yhteistyö muiden tahojen kanssa Vaihtoehtoiset tahot arkaluontoisten asioiden käsittelyyn Vaihtoehtoiset tahot muihin kuin terveydellisiin asioihin Muualla olevan hoitosuhteen huomioiminen	Opiskelijan mahdollisuus valita auttava taho
Tuen tarpeen jatkuva arviointi Tuen tarpeen vaihtelu Yksilöllisyys tuen tarjoamisessa Pitkäkestoinen tuki Tukea tarjoavan henkilön vaihtuminen tuen tarpeen muuttuessa	Yksilöllinen tuki
Opiskelijan vapaaehtoisuus terveystarkastukseen osallistumisessa Opiskelijan oma vastuu Opiskelijan oma motivaatio tuen vastaanottamiseen Opiskelijan avoimuus tärkeää tuen tarpeen selvittämisessä Ohjeistus ottaa tarvittaessa yhteyttä terveydenhoitajaan	Opiskelijan itsemääräämisoikeuden huomioiminen
Terveydenhoitajan panoksen lisääminen opinnoissa Mielenterveysongelmien yleisyydestä kertominen opiskelijoille Opiskelun aikana yleisistä tuen tarpeista kertominen opiskelijoille Peruselämäntavoista muistuttaminen	Tuen tarpeiden esille tuominen
Tuen tarpeen huomioiminen ja tuen tarjoaminen Rohkaiseminen hakemaan apua arastelematta Yhteydenotto matalan kynnyksen periaatteella Matalan kynnyksen jatkohoito	Avun hakemisen helpottaminen

## Ryhmittely

## Alaluokka

Seuranta tietokoneen avulla ei onnistu Manuaalinen seuranta Ei erityistä seurantaa	Tarkastukseen osallistumattomien opiskelijoiden määrän seuranta
Uuden tarkastusajan tarjoaminen Tarkastuksesta pois jäämisen syyn selvittäminen	Terveystarkastuksen järjestäminen
Terveydenhoitajan selvittää tuen tarvetta Tuen tarpeen selvittäminen opiskelija-huoltoryhmässä Tuen tarpeen selvittäminen yhteistyössä opettajan kanssa Kuraattori tuen tarpeen selvittämisessä	Yhteistyö koulun henkilökunnan kanssa
Tuen tarpeen selvittäminen muun kuin koulun henkilökunnan toimesta Tuen tarpeen selvittäminen alaikäisen opiskelijan vanhempien kanssa	Yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
Huoli syrjäytymisriskistä Avun saannin varmistaminen Tuen nopea järjestäminen tarvittaessa Poissaolojen seuranta Tieto tuen tarpeesta siirtyy opiskelijan mukana	Syrjäytymisen ennaltaehkäisy
Tarkastukseen osallistumisen helpottaminen Opiskelijan mahdollisuus valita auttava taho Yksilöllinen tuki Opiskelijan itsemääräämisoikeuden huomioiminen Tuen tarpeiden esille tuominen Avun hakemisen helpottaminen	Opiskelijan osallisuuden tukeminen

## Alaluokka

## Yläluokka

Tarkastukseen osallistumattomien opiskelijoiden määrän seuranta	<b>Terveystarkastusten toteutumisen seuranta</b>
Terveystarkastuksen järjestäminen	
Yhteistyö koulun henkilökunnan kanssa	<b>Opiskelijan tuen tarpeen selvittäminen ja yksilöllisen tuen tarjoaminen</b>
Yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa	
Yhteistyö alaikäisen opiskelijan vanhempien kanssa	
Syrjäytymisen ennaltaehkäisy	
Opiskelijan osallisuuden tukeminen	